

SVEUČILIŠTE J. J. STROSSMAYERA U OSIJEKU

PRAVNI FAKULTET

DIPLOMSKI STUDIJ SOCIJALNOG RADA

KOLEGIJ: SOCIJALNI RAD U ZAJEDNICI

PROCJENA POTREBA ZAJEDNICE
provedena u suradnji s
UDRUGOM ŽENA VUKOVAR

STUDENTI:

Nikolina Brandić
Lidija Čizmadija,
Maja Đapić,
Maja Herjavec
Sara Lacković
Mirjana Mizdrak Mišanović,
Silvija Sirovec

NOSITELJI KOLEGIJA:

izv.prof.dr.sc. Carmen Luca Sugawara
doc.dr.sc. Dinka Čaha

Osijek, lipanj 2024

Sažetak

Osobe starije životne dobi jedna su od najrizičnijih skupina u društvu, odnosno sama starost smatra se prediktorom za siromaštvo i socijalnu isključenost. Međutim, žene starije životne dobi u znatno su težem položaju u odnosu na muškarce. Stoga, Udruga žena Vukovar djeluje u svrhu poboljšanja kvalitete života te zaštite prava i sloboda osoba starije životne dobi, posebice žena. Sudjelovanje u aktivnostima i doprinos zajednici unaprjeđuje život starijih osoba i utječe na smanjenje socijalne isključenosti. Dakle, procjena ove zajednice provodi se u svrhu utvrđivanja usluga dostupnih ženama starije životne dobi koje se suočavaju sa socijalnom isključenošću i siromaštvom na području grada Vukovara. Provedena procjena temelji se na tri teorije, a to su ekološko-sustavska teorija, teorija osnaživanja te teorija moći, politike i promjene.

Tijekom istraživanja u svrhu procjene zajednice korištena je kvalitativna istraživačka metodologija. Podaci su prikupljeni istraživanjem i analizom internetskih baza koje su vezane za ovu procjenu. Osim toga, korištena je metoda polustrukturiranog intervjua, a ispitanici su odabrani u skladu povezanosti s istraživačkim pitanjem. Dakle, korišten je namjerni uzorak. Sudjelovalo je 14 ispitanika, od kojih prva polovica uključuje starije osobe ženskog spola, dok druga polovica obuhvaća stručnjake, predstavnike udruga te donositelje odluka. Pitanja koja su korištena za intervju unaprijed su formirana zajedničkom suradnjom prema već provedenoj analizi te sukladno istraživačkom pitanju. Intervjui su trajali u vremenu od 20 do 45 minuta te su uz prethodnu suglasnost ispitanika snimani diktafonom u svrhu daljnje obrade podataka. Formirane su četiri glavne teme. Prva tema obuhvaća identificirane socijalne usluge gdje se prema odgovorima ispitanika najviše ističe pomoć u kući kao usluga koja značajno utječe na pomoć starijima i unaprjeđenju njihove kvalitete života. Druga tema govori o načinima informiranja kod starijih osoba. Nadalje, treća oformljena tema sadrži izazove, a najviše odstupa projektno financiranje koje stvara poteškoće u kontinuitetu usluga. Četvrta tema, prijedlozi ističu kako je najveća potreba poboljšanje informiranosti starijih osoba, kao i poboljšanje kvalitete postojećih usluga.

Prema analizi utvrđenih rezultata definiran je dugoročni cilj koji glasi unaprjeđenje postojećih usluga. Specifični ciljevi usmjereni na dugoročni cilj su poboljšanje informiranosti pružatelja usluga i korisnika, praćenje provedbe Socijalnog plana županije i Provedbenog plana, istraživanje zadovoljstva korisnika postojećim uslugama i zagovaranje za donošenje strategije razvoja socijalnih usluga te zagovaranje koje uključuje inicijativu prema gradu za Centar za starije osobe s lepezom usluga. Detaljno su razrađena dva cilja. Strategija za realizaciju cilja

praćenje provedbe Socijalnog plana županije i Provedbenog plana je suradnja s donositeljima odluka, dok su taktike za postizanje cilja komunikacija, jasni sporazumi, „Decision making“ te promatranje i evaluacija. Drugi specifični cilj, istraživanje zadovoljstva korisnika postojećim uslugama i zagovaranje za donošenje strategije razvoja socijalnih usluga analiziran je i razrađen s djelatnicima Udruge žena Vukovar. Strategija usmjerena na taj cilj je zagovaranje, dok su taktike stupiti u kontakt s donositeljima odluka, pasivnim i aktivnim saveznicima, prezentacija prijedloga i rezultata istraživanja, sastanci s donositeljima odluka, izrada letaka za građane, nastupi u lokalnim medijima i pregovaranje. Osim toga, identificirani su resursi koji predstavljaju prednosti zajednice, a oni su podijeljeni na prirodne, kulturološke, infrastrukturne, financijske, ljudske, političke i socijalne. Provedeno istraživanje odgovorilo je na istraživačko pitanje, no potrebno je još puno napora i angažmana kako bi se naš glavni cilj realizirao, a to je unaprjeđenje postojećih usluga.

Ključne riječi: starije osobe, žene, dostupnost, socijalne usluge, Vukovar ,zajednica, siromaštvo, socijalna isključenost

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	TEORIJSKI OKVIR	6
2.1.	Ekološko-sustavska teorija.....	6
2.2.	Teorija osnaživanja	8
2.3.	Teorije moći, politike i promjena	10
3.	OBILJEŽJA LOKALNE ZAJEDNICE	11
3.1.	Pozicionirajući lokalitet grada Vukovara.....	11
3.2.	Povijest grada Vukovara	12
3.3.	Geografski položaj.....	13
3.5.	Reljefna struktura	15
3.6.	Stanovništvo na području grada Vukovara	15
3.7.	Stopa nezaposlenosti i siromaštva	19
3.8.	Ustanove koje se bave siromaštvom i socijalnom isključenosti žena starije dobi ..	21
4.	RESURSI - PREDNOSTI ZAJEDNICE	24
5.	LOKALNE I NACIONALNE STRATEGIJE	29
6.	ANALIZA PROBLEMA	30
6.1.	Čimbenici koji doprinose problemu na osobnoj razini	30
6.2.	Čimbenici koji doprinose problemu na razini bliskog okruženja	31
6.3.	Čimbenici koji doprinose problemu na razini politika	31
7.	PRIKUPLJANJE PODATAKA	32
7.1.	Metode	32
7.2.	Sudionici	33
7.3.	Postupak provođenja istraživanja	34
7.4.	Analiza podataka	35
8.	REZULTATI I RASPRAVA	36
9.	PREPORUKE	41
9.1.	Praćenje provedbe Socijalnog plana županije i Provedbenog plana grada.....	42
9.2.	Radionica s Udrugom žena Vukovar u svrhu razrade cilja - istraživanje zadovoljstva korisnika postojećim uslugama i zagovaranje za donošenje strategije razvoja socijalnih usluga.	48
10.	ZAKLJUČAK.....	55
	LITERATURA.....	57

1. UVOD

Starost je često rizični faktor siromaštva i socijalne isključenosti u društvu. Jedno od važnih pitanja društvenog razvoja zemalja u budućnosti je kako starenje stanovništva ima izravni utjecaj i posljedicu na gospodarstvo, zdravstvo, socijalnu skrb. Stoga je važno pitanju starenja pristupiti ne samo na individualnoj razini kroz specifične potrebe, već i jačanjem utjecaja šire društvene zajednice socijalne okoline, obiteljskih i stambenih prilika te sustava podrške u zajednici (Bouillet, 2003, prema Laklija i sur., 2008). Osobe starije životne dobi se nalaze na margini društva, često nemaju utjecaj na svoj društveni život, zdravstveno su ugroženija skupina, a naročito se to odnosi na društvenu populaciju žena starije dobi. One su u težem položaju od muškaraca jer duže žive, imaju manje sredstava za život često u samačkim kućanstvima, što ih dovodi u položaj siromaštva i socijalne isključenosti (Laklija i sur., 2008). Prema Nacionalnom planu razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027 važno je kretati se prema cilju koji vodi dostupnom i ravnomjernom regionalnom razvoju socijalnih usluga kroz kvalitetu i održivost. Dokumentom Strategije socijalne skrbi za starije osobe u RH za razdoblje od 2017. do 2020. godine, postavljeni su ciljevi o povećanju

dostupnosti usluga za starije kroz pružanje usluga usmjerene na povećanje kvalitete života starijih osoba (Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, 2020). Jednako tako, Nacionalnim planom borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj od 2021. do 2027., donesena je odredba o smanjenju siromaštva i socijalne isključenosti ranjivih skupina kroz poboljšanje životnih uvjeta ljudi koji su u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Ispunjavanje uvjeta za poboljšanje kvalitete života osoba starije životne dobi moguće je jedino njihovom većom društvenom uključenosti i aktivnošću na razini lokalne zajednice. Izvaninstitucionalni oblici skrbi u kojima osobe starije dobi, njihova obitelj i sredina imaju aktivnu ulogu je način na koji osobe same pridonose poboljšanju kvalitete života i svoje sudbine (Walker i Maltby, 1997, prema Lučanin i sur., 2000).

Slika 1. Prikaz istraživačkog pitanja

Izvor: autori

Stoga je cilj procjene zajednice utvrditi koje su usluge dostupne starijim ženama koje se suočavaju sa socijalnom isključenošću i siromaštvom na području grada Vukovara i s kojim ograničenjima se susreću.

Grad Vukovar nalazi se na sjeveroistočnom dijelu Republike Hrvatske, sjedište je Vukovarsko-srijemske županije u kojoj je drugi po veličini među četiri grada u Županiji. Smjestio se u pograničnom dijelu RH i njegova najduža granica je državna granica sa Republikom Srbijom na Dunavu. Iako je grad pretrpio velika ratna razaranja, danas je infrastrukturno obnovljen i ima dobru prometnu povezanost. (VUSZ, 2021). Grad Vukovar nalazi se u dijelu panonske Hrvatske koja ima najveću stopu rizika od siromaštva i socijalne isključenosti od 25,9%, (DZS, 2023). Na Vukovarskome području djeluju mnoge udruge i organizacije koje promiču dobrobit građana, stručnjaci su vrlo aktivni u radu sa zajednicom, te se zalažu za opće dobro. Jedna od udruga je i Udruga žena Vukovar, nevladina organizacija koja radi na području grada Vukovara 26 godina. Svoje djelovanje usmjerila je zaštiti, promicanju, unapređenju ljudskih prava i sloboda, ravnopravnosti žena i muškaraca, prevenciji nasilja i senzibilizaciji javnosti o problemu nasilja, osnaživanju žena, promociji i poticanju na volontiranje u zajednici, poboljšanju kvalitete života starijih osoba kroz izvaninstitucionalnu

organizaciju svakodnevnih aktivnosti, promociji, unapređenju i razvoju socijalnih usluga u zajednici.

Vođena vizijom ravnopravnog i suvremenog društva gdje se poštuju prava svih ljudi, udruga kontinuirano svojim programima i projektima nastoji osigurati pozitivne društvene promjene i kontinuirani napredak zajednice u kojoj živimo.

Od samog osnutka 1998. u okviru udruge djeluje Klub osoba treće dobi. Rad sa starijim osobama zasniva se na razvoju različitih modela skrbi i usluga u zajednici, poticanju aktivnog starenja, boljoj povezanosti i solidarnosti među generacijama, osmišljavanju slobodnog vremena i volonterstvu, kojima je svrha poboljšanje kvalitete života starijih osoba.

Slika 2. Prikaz letka programa Povezana zajednica

Izvor: Udruga žena Vukovar

Slika 3. Prikaz letka programa Povezana zajednica

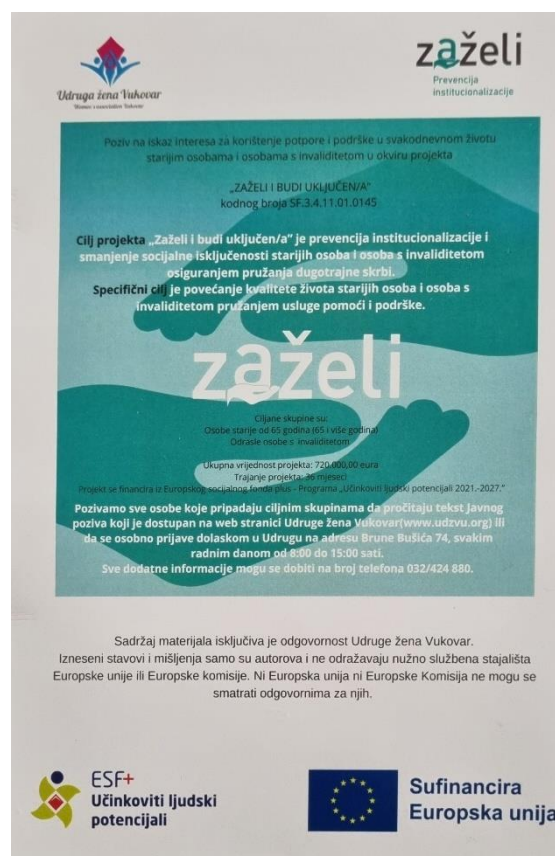
Izvor: Udruga žena Vukovar

Programi udruge usmjereni su ka razvoju izvaninstitucionalnih usluga, povećanju kvalitete usluga i širenje na područja na kojima iste nisu dostupne, kroz poboljšanje kvalitete života socijalno osjetljivih skupina i smanjenje socijalne isključenosti i siromaštva.

Posljednjih 20 godina grad je zahvaćen trendom iseljavanja mlađeg stanovništva, što je značajno pridonijelo porastu starijeg stanovništva. Udio starijeg stanovništva je 26,27% u ukupnom stanovništvu grada. U gradu Vukovaru ima više žena nego muškaraca te osim toga ima i više žena starijih od 65 godina nego starijih

muškaraca (DZS, 2024). Prema demografskim pokazateljima grada Vukovara 2021/2011/2001. nastavlja se negativan trend starenja stanovništva s osvrtnom na povećani broj stanovnika preko 65 godina s dominantno većim broj žena starijih od 65. godine u odnosu na mušku populaciju.

Slika 4. Prikaz programa Zaželi kroz letak

Izvor: Udruga žena Vukovar

Kako bi se starijim osobama omogućilo dostojanstveno i aktivno starenje, Udruga žena Vukovar provodi aktivnosti i pruža usluge usmjerene smanjenju socijalne isključenosti i poboljšanju kvalitete života starijih osoba.

Tablica 1. Aktualni programi i projekti Udruge

Projekti/programi	Ciljevi	Aktivnosti
Pružanje pravne pomoći kroz osiguranje teritorijalne dostupnosti	Pružanje primarne pravne pomoći osjetljivim društvenim skupinama ženama žrtvama obiteljskog nasilja, pripadnicima nacionalnih manjina, starijim i nemoćnim osobama, socijalno ugroženim obiteljima, osobama pod ovrhom, potrošačima, civilnim žrtvama rata, radnicima i drugim osobama u potrebi kroz osiguranje teritorijalne rasprostranjenosti u skladu s odredbama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći.	-Javne akcije informiranja građana -Javne tribine- informiranje i edukacija građana o sustavu besplatne pravne pomoći -Pružanje pravne pomoći
Povezana zajednica	Cilj programa je razvoj izvaninstitucionalnih usluga, povećanje kvalitete usluga i širenje na područja na kojima iste nisu dostupne, kroz poboljšanje kvalitete života socijalno osjetljivih skupina i smanjenje socijalne isključenosti i siromaštva.	-Besplatno mjerenje tlaka i šećera u krvi -Edukacija, informiranje, savjetovanje sa pravnicom, socijalnom radnicom i psihologinjom -Obilježavanje Međunarodnog dana starijih osoba -Suradnja sa dvije općine
Superseniori Vukovara	Opći cilj programa je uključivanje osoba starije životne dobi u život zajednice kroz izvaninstitucionalnu organizaciju svakodnevnih aktivnosti s ciljem poboljšanja kvalitete njihova života i smanjenja socijalne isključenosti i siromaštva.	-Kreativne radionice -Edukacijske aktivnosti -Kulturno-zabavne aktivnosti -Sportske aktivnosti -Nacionalna kampanja osvještavanja građana o problemu nasilja nad starijem osobama
Zaželi i budi uključen/a	Cilj projekta „Zaželi i budi uključen/a” je prevencija institucionalizacije i smanjenje socijalne isključenosti starijih osoba i osoba s invaliditetom osiguranjem pružanja dugotrajne skrbi. Specifični cilj je povećanje kvalitete života starijih osoba i osoba s invaliditetom pružanjem usluge pomoći i podrške.	-Pružanje usluge pomoći i podrške starijim osobama i odraslim osobama s invaliditetom. -Podjela mjesečnih kućanskih paketa

Izvor: izrada autora prema podacima projekata Udruge

Slika 5. Prikaz brošure o nasilju žena

Zlostavljanje starijih osoba može se definirati kao svako ponašanje koje na bilo koji način nanosi štetu starijoj osobi. Ono se odnosi na nasilje, maltretiranje i zanemarivanje koje stariji mogu doživjeti od članova obitelji, skrbnika ili djelatnika stručnih službi.

- Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, svaki mjesec u svijetu 1 od 10 starijih osoba doživi zlostavljanje, a samo 1 od 24 starije osobe zlostavljanje prijavljuje obitelji, prijateljima ili nadležnim institucijama.
- Zlostavljanje starijih osoba obično se događa tamo gdje starije osobe žive: gdje su njihovi zlostavljači često odrasla djeca, drugi članovi obitelji poput unučadi, suprružnika ili partnera.

SUPERSENIORI VUKOVARA
 DVOGODIŠNJI PROGRAM
 1.1.2023. – 31.12.2024.
 NOSITELJICA PROGRAMA:
Udruga žena Vukovar
 "Women's association" Vukovar
 Brune Buđića 74, 32010 Vukovar • tel: 032/421-181 • www.udzvu.org

PARTNER NA PROGRAMU:

 Udruga za podršku žrtvama i obiteljima

Ako ste žrtva nasilja, niste krivi!
 Sve informacije o Vašim pravima, emocionalnu pomoć i podršku možete dobiti na broj telefona **032/421-181** svakim radnim danom od 8.00 – 16.00 sati, jer mi smo tu za Vas!

KOME PRIJAVITI NASILJE?

- Policiji
- Hrvatskom zavodu za socijalni rad
- Državnom odvjetništvu

Sva tijela koja postupaju u povodu nasilja dužna su postupati hitno!

Za više informacija možete posjetiti našu stranicu

Ovaj program financira Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike.

Sadržaj ovog letka u skladu je s odgovornosti Udruge žena Vukovar i ne odražava nužno stavove Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike.

Nasilje nad starijim osobama se tiče svih nas!
Stop nasilju!

SUPERSENIORI VUKOVARA

VRSTE NASILJA NAD STARIJIM OSOBAMA

Tjelesno nasilje je namjerno uzrokovanje boli ili ozljede, a može uključivati:

- udaranje, guranje, čupanje, pljuvanje, gušenje, vezivanje, zaključavanje žrtve i sl.

Emocionalno nasilje je bilo koje verbalno ili neverbalno postupanje koje smanjuje samopouzdanje ili dostojanstvo starije osobe te uključuje:

- zastrašivanje, ponižavanje, ignoriranje, ruganje, socijalno izoliranje, ucjenjivanje, verbalno napadanje i sl.

Seksualno nasilje

- je svako seksualno iskorištavanje, uznemiravanje, napadanje i sramoćenje starije osobe koje je učinjeno bez njene volje i pristanka.

Ekonomsko nasilje je korištenje novca ili vlasništva starije osobe na nepravedan način ili korištenje imovine starije osobe za vlastitu dobrobit, a može uključivati:

- prijevare, prisile, krađu novca ili mirovine, financijsku ucjenu, zlouporabu punomoći, prodaju imovine bez pristanka, zlouporabu ugovora o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju i sl.

Zanemarivanje je nedostatna briga o starijima, a odnosi se na:

- uskraćivanje hrane, vode, lijekova, skloništa, odjeće, nedostatak zdravstvene njege i sl.

Najčešći razlozi neprijavlivanja nasilja:

- žrtve zlostavljanja mogu osjećati sramotu, strah i krivnju
- poricanje da njihovi članovi obitelji loše postupaju prema njima
- neprepoznavanje nasilja kao takvog
- strah od posljedica ako otkriju svoju situaciju
- strah od negativnog odnosa društva prema starijima

Prevenција i suzbijanje nasilja:

- poslušati stariju osobu i/ili osobu koja o njoj skrbi ili se brine
- intervenirati čim postoji i najmanja sumnja na zlostavljanje/zanemarivanje starijih osoba
- educirati što veći broj osoba o načinima prepoznavanja zlostavljanja/zanemarivanja te mogućnostima prijavljivanja nasilja

”

Svako zaslužuje živjeti u sigurnosti, s dostojanstvom i poštovanjem stoga **trebamo na vrijeme prekinuti šutnju** i progovoriti o nasilju nad starijim osobama!

Izvor: Udruga žena Vukovar

Prepoznavanjem i uključivanjem što većeg broja žena starije dobi u aktivnosti kroz dostupne usluge na području grada Vukovara, omogućit će ostanak osobama u svojim domovima kroz sudjelovanje u životu obitelji i zajednice, omogućiti pristup podršci, potrebnim informacijama, te će se smanjiti potreba za institucionalnim oblicima skrbi. Suradnjom svih dionika,

5

kontinuiranim financiranjem usluga doprinijeti će se održivosti i stabilnosti postojećih, kao i razvoju novih usluga za kojima je iskazana potreba u zajednici.

2. TEORIJSKI OKVIR

Kvaliteta provedbe procjene zajednice ovisi o teorijskom okviru koje čine skup povezanih koncepata i konstrukata te nam pružaju okvir za razumijevanje i razmišljanje o problemu može li nešto zaživjeti u zajednici (Netting i sur., 2017). Sociološke teorije opisuju kako zajednice, organizacije i društvo funkcioniraju, stoga smo u svom teorijskom okviru koristili tri teorije kako bismo saznali koje usluge su dostupne ženama starije životne dobe koje se suočavaju sa siromaštvom i socijalnom isključenosti i na koji način ih možemo uključiti u zajednicu i poboljšati usluge, a time i kvalitetu života.

2.1. Ekološko-sustavska teorija

Teorija istražuje interakcije između ljudi i njihove okoline (socijalne ili prirodne), a osnovna ideja je da zajedno tvore sustav u kojem su svi dijelovi međusobno povezani, ovisni i utječu jedni na druge. Promjene koje se događaju između sustava su: akcija razvija reakciju, ljudi su otvoreni živi sustavi i imaju podsustave i svrha je prilagodba na okruženje (Dybicz, 2009, prema Knežević i sur. 2013). Primjenu ove teorije razvio je Urie Bronnfenbrenner (1979), u vidu čovjeka kao sustava koji se razvija u skladu sa svojim okruženjem.

Slika 6. Sudjelovanje Udruge na Festivalu zdravlja

Razumijevanje načina na koji ti različiti sustavi utječu jedni na druge ključno je za mudro donošenje odluka kako bi se uspostavila ravnoteža te stvaranje programa društvene podrške koji bolje zadovoljavaju ljudske potrebe (Knežević i sur., 2013).

Izvor: Privatna zbirka Udruge žena Vukovar

Ova teorija korištena kako bi fokus bio na uvjetima i okruženju u kojima trenutno žive žene starije životne dobi suočene s siromaštvom i socijalnom isključenosti, te radi razumijevanja njihovih stavova, kao i pronalaženja načina za poboljšanje dostupnih usluga i razvijanje novih. Ženama kao osobama starije životne dobi, koje većim dijelom žive u samačkom kućanstvima i s manjim primanjima važan je doticaj s okolinom i održavanje stalne veze u vidu druženja, podrške okoline i kontinuiranog praćenja njihovog stanja. Udruge su odlično mjesto gdje se one mogu povezati i to može pozitivno utjecati na njihovo materijalno, psihičko i zdravstveno stanje. Povezivanjem sa ostalim članovima udruge i osobama s istom problematikom i dijeljenjem svojih životnih priča i poteškoća, čine grupu pojedinaca koji su u interakciji. Radnje koje oni obavljaju u udruzi od druženja, putovanja, usluge pomoći u kući, učenje novih vještina npr. korištenje tehnologije, mogu pozitivno utjecati na povezanost s obitelji, drugim ljudima u zajednici, te pozitivan utjecaj na širu zajednicu. Kako bi se povećala kvaliteta života, a smanjilo siromaštvo i socijalna isključenost, neophodno je postizanje prilagodbe između žena starije životne dobi i njihovog okruženja u smislu povezanosti putem aktivnosti u udrugama.

Slika 7. Edukacija u Udruzi žena Vukovar

Važno je pružiti im osjećaj pripadanja i sigurnosti i priliku da se suoče sa pozitivnim učincima iz okolina, kako bi postigli osjećaj vlastite vrijednosti i stekli kapacitet za preuzimanje kontrole nad svojim životom. Bitna je uključenost svih sustava od

Izvor: Privatna zbirka Udruge žena Vukovar

mikro do makro razine, od države koja čini je nadsustav svima, preko ostalih sustava kao što je lokalna zajednica, jer oslanjanjem samo na lokalne zajednice nije moguće postizanje svih potrebnih sredstava za navedene ciljeve. To uključuje suradnju s vladom na razini države kako bi se osigurali socijalni programi i politike koje potiču pravednu raspodjelu resursa i ostvarenje ciljeva.

2.2. Teorija osnaživanja

Koncept osnaživanja u socijalnom radu je relativno novi koncept, ali je već dugo prisutan i sastavni segment socijalnog rada (Simon, 1995., prema Payne, 2005., prema Kletečki Radović, 2008). Američke socijalne radnice Jane Addams i Berthe Capen Reynolds uvidjele su kako je u praksi socijalnog rada važno djelovati protudiskriminacijski i raditi na smanjenju siromaštva i socijalne isključenosti između ostalog i žena kao djela populacije starije životne dobi. Prema filozofiji osnaživanja perspektive moći i kreativnog potencijala korisnika podrazumijeva činjenica da sami korisnici najbolje znaju čemu teže te koje i kakve su njihove potrebe (Kletečki Radović, 2008). Ova teorija korištena je kako bi uvidjeli načine utjecaja i osnaživanja žena koje su u riziku od siromaštva i isključenosti, kako bi dobile moć i pristup resursima i tako poboljšale kvalitetu i kontrolu svog života. Obespravljene i deprivirane žene su osobe kojima su mogućnosti izbora i životne šanse prilikom podjele društvenih i ekonomskih sredstava prikraćene, ali u sebi još uvijek imaju osobnu, moralu i duhovnu snagu i sposobnost. (Brenton, 1994).

Slika 8. Aktivnost u Udruzi žena Vukovar

Izvor: Privatna zbirka Udruge žena Vukovar

Teorijom osnaživanja potakle bi moć u njima koja može snažno progovarati o svojim problemima koji se tiču boljeg i ravnopravnog pristupa društvenim sredstvima kao što su nejednaka raspodjela, marginalizacija koja utječe na njihovu dobrobit i zdravlje (Kletečki Radović, 2008). Na osobe starije životne dobi potrebno je gledati kao na aktivne članove

društva, a ne samo na pasivne primatelje koji čekaju pomoć. Mnogim ženama starije životne dobi, kako se ne bi našle u siromaštvu i socijalnoj isključenosti potrebno je pružiti alternativu i nove mogućnosti ulaganja u sebe i kvalitetu života, osnivanjem novih kvalitetnih usluga u zajednici, čiji oni mogu biti aktivni suradnici i kreatori. Na osobe starije životne dobi gledamo kao na osobe pune znanja i iskustva koje mogu dati svoj doprinos. Unatoč mnogim poteškoćama potrebno je potaknuti ih i osnažiti da se uključe u zajedničko rješavanje svoje problematike pronalaženjem zajedničkog rješenja i razvijanjem novih usluga. Bez njih nije moguće ostvariti promjene, jer su one te koje znaju što je za njih najbolje, samo nisu dovoljno osnažene i upućene na koji način mogu ostvariti svoja prava i izreći svoje želje i potrebe. Svako je potrebno osnažiti njihovu ulogu u društvu koja je zanemarena i diskriminirana po pitanju godina i spola, te razvijanjem novih usluga koje bi im bile dostupne podići kvalitetu života i dostojanstvo.

Slika 9. Aktivnost u Udruzi žena Vukovar

Izvor: Privatna zbirka Udruge žena Vukovar

Osnažene žene starije životne dobi lakše bi iznijele svoje stavove o postojećim uslugama u zajednici, njihovim nedostacima te bi lakše sudjelovale i uključivale se u nove usluge npr. učenje novih vještina. Osnaživanjem kroz uključivanje u aktivnosti udruga osigurali bismo im socijalnu uključenost, dužu samostalnosti i veće bogatstvo života.

2.3. Teorije moći, politike i promjena

Za teorije moći prema Emerson (1962), karakteristične su veze. Obzirom na odnose, veze mogu biti između grupa i pojedinaca ili između grupe i pojedinca. Ljudi u zajednici su ovisni o resursima i odnosima, odnosno onima koji ih raspoređuju. Moć je važan motivator u tim odnosima, te ukoliko ljudi dobivaju resurse događaju se promjene i ljudi se tome nastoje prilagoditi. Prema tome, udruge unutar lokalnih zajednice na neki način zavise jedna od druge i od izvora vanjskih resursa (Hardina, 2002, prema Netting i sur., 2017).

Slika 10. Partneri programa Zaželi u Vukovaru

Izvor: Udruga žena Vukovar

Ova teorija odabrana je radi prepoznavanja političkog vodstva kao silu koja može podržati i poboljšati resurse interesne skupine, putem strategija za davanje prioriteta potrebama zajednice. Za žene starije životne dobi koje su u riziku od socijalne isključenosti i siromaštva postoje značajne prepreke, a one se odnose u dobivanju moći i resursa za ostvarivanje idealnih uvjeta života.

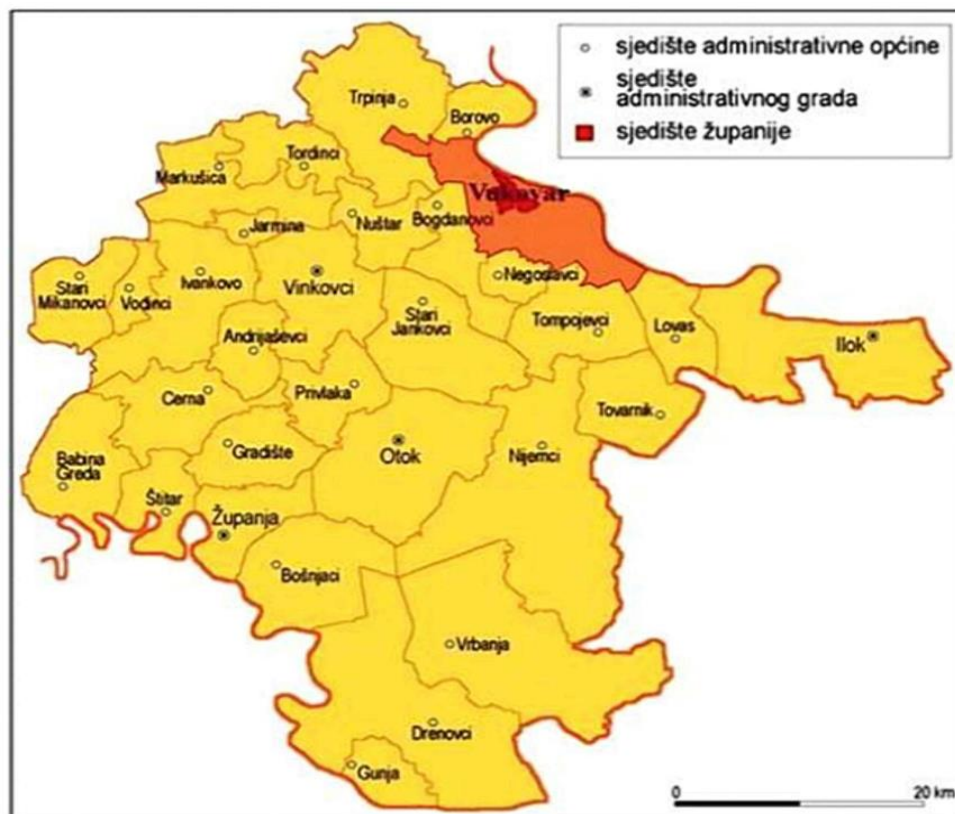
Političke vlasti imaju i ekonomsku vlast u društvu za raspodjelu resursa. Iako se teži pravednoj raspodjeli vrlo često sredstva nisu pravedno raspoređena, pa tako i naša interesna skupina spada u kategoriju onih kojima su često dodijeljena sredstva nedostatna. Poznato je da su žene manje plaćene za svoj rad, da duže žive i ostaju često u samačkim kućanstvima s ispodprosječnim primanjima. Nužno je stoga osvijestiti politike koje imaju moć raspodjele sredstava na pravedniju raspodjelu. U makro praksi nužno je tražiti socijalnu i ekonomsku pravdu za siromašne i socijalno isključene i aktivno sudjelovati u mijenjaju politika države i lokalne samouprave. Udruga žena Vukovar bez potrebnih sredstava nije u mogućnosti pružiti postojeće usluge, kontinuirano ih provoditi i uvesti nove usluge bez dostatnih materijalnih sredstava. Kao jednu od važnih usluga navodimo uslugu pomoći u kući i projekt „Zaželi“ koji nije moguće provesti ukoliko sredstva nisu dodijeljena i na vrijeme osigurana. Osim navedenog projekta

važno je osvijestiti potrebu o razvijanju novih usluga na području grada Vukovara i aktivnosti kao što su npr. pružanje pravne pomoći vezano uz doživotna i dosmrtna uzdržavanja, prava iz sustava socijalne skrbi i mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, te usluge poludnevnih boravaka. Politika i društvo imaju svoju dinamiku i prioritete, stoga je važno povezati se i biti upućen kako u politiku lokalne zajednice tako i politike na nacionalnoj razini, potaknuti žene starije životne dobi na uključivanje u kreiranje politika i djelovanje na lokalne, nacionalne i globalne izazove. Kroz teoriju moći politike i promjena djelovali bismo na mijenjanje i prilagodbu politika i institucija na ovu populaciju, te promjenu na koje se žene percipira u politici.

3. OBILJEŽJA LOKALNE ZAJEDNICE

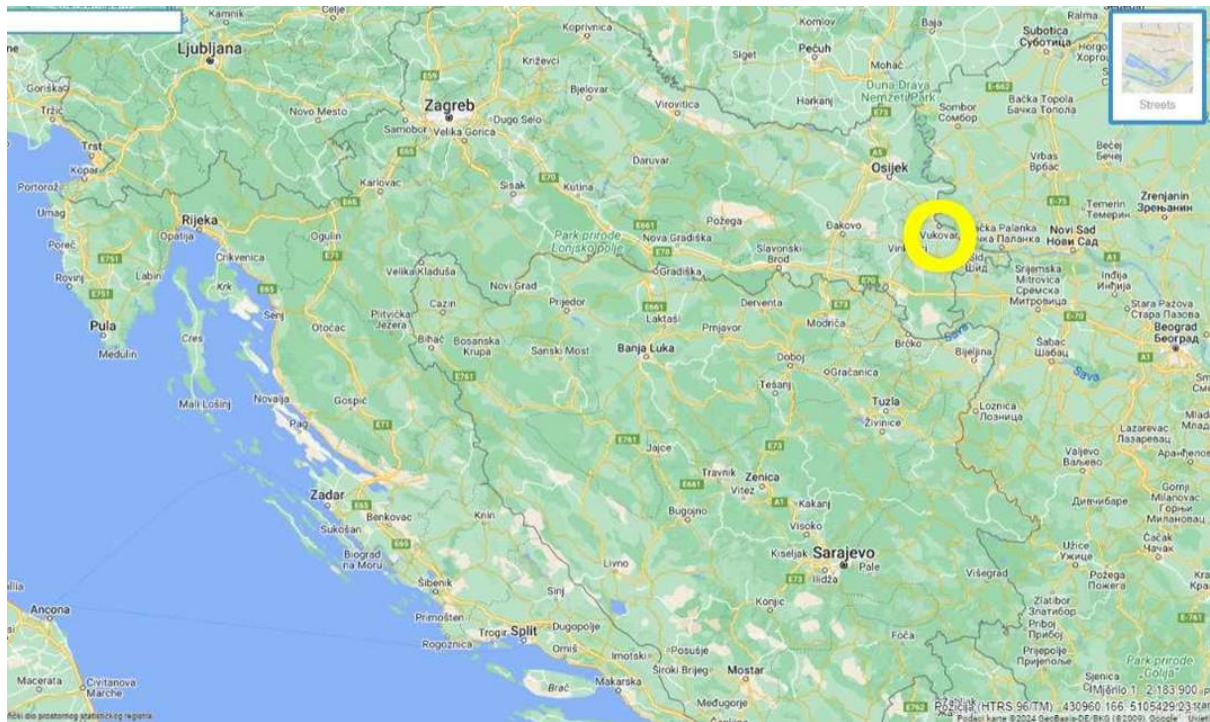
3.1. Pozicionirajući lokalitet grada Vukovara

Slika 11. Kartografski prikaz položaja grada Vukovara u odnosu na Vukovarsko-srijemsku županiju

Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje i imovinu, Grad Vukovar; „Izvešće o stanju u prostoru Grada Vukovara za razdoblje 2017.-2020.“, Vukovar 2021.

Slika 12. Kartografski prikaz položaja grada Vukovara u odnosu na RH

Izvor: Geostat, 2024.

3.2. Povijest grada Vukovara

Vukovarsko područje naseljeno je još od mlađeg kamenog doba, a neolitička Vučedolska golubica jedan je od prepoznatljivih simbola grada. Ime grada spominje se još u 13. stoljeću. Osnivanje tvornice “Bata-Borovo” 1931. godine bitno doprinosi industrijalizaciji grada. Za vrijeme SFR Jugoslavije grad postaje prepoznatljiv kao razvijeno središte tekstilne i gumene industrije, kao i sjedište važnih firmi poput “Borovo” i “Vuteks”. Vukovar je tokom Domovinskoga rata imao značajnu ulogu u obrani Hrvatske: tijekom bitke za Vukovar (najveće bitke u Domovinskom ratu) bio je maksimalno uništen, zajedno sa svojim stanovništvom. Dio stanovništva i danas osjeti posljedice Domovinskog rata. Zbog stradanja hrvatskih branitelja i civila tijekom i nakon opsade, Vukovar nosi nadimke Grad heroj i Grad heroja. Domovinski rat događaj je koji je značajno oblikovao područje Grada Vukovara. Vukovar je kroz stoljeća bio interkulturalan grad, odnosno prikazuje način suživota koji opisuju interakciju više različitih kultura na jednom mjestu. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2022), po narodnosti, većina stanovnika su Hrvati (63,02 %), slijede ih Srbi (29,73 %), Rusi (1,39 %) i Mađari (0,95 %). U gradu Vukovaru, Hrvati su kroz povijest bili narod čineći najbrojniju etničku skupinu. Vukovar je tijekom godina prikaz etničke i vjerske

raznolikosti, što je prikazano u tablici. Tablica prikazuje etničke skupine od 1910. do 2021. te potvrđuje navedeno. Prema tablici tijekom svih navedenih godina najbrojnija etnička skupina su Hrvati, slijede ih Srbi, potom Mađari, Nijemci te ostali. Naseljavanje Hrvata na lokalitetu grada Vukovara započinje početkom 7. stoljeća. Prvo naseljavanje stanovnika pravoslavne vjere ovome lokalitetu je u 16. stoljeću. Dakle, Vukovar ističe primjer lokaliteta etničke raznolikosti.

Slika 13. Narodnosni sastav stanovništva Vukovara kroz godine (1910.-2021.)

Godina	Ukupno	Hrvati		Srbi		Nijemci		Mađari		Ostali	
2021.	23.175	14.605	63,02 %	6890	29,73 %	45	0,19 %	220	0,95 %	66	0,28 %
2011.	27.683	15.881	57,37 %	9654	34,87 %	58	0,21 %	347	1,25 %	1743	6,3 %
2001.	31.670	18.199	57,5 %	10.412	32,9 %	58	0,2 %	387	1,2 %	2614	8,3 %
1990.	44.639	21.065	47,2 %	14.425	32,3 %	94	0,2 %	694	1,5 %	8361	18,8 %
1971.	30.222	14.694	48,6 %	9132	30,2 %	60	0,2 %	835	2,8 %	5501	18,2 %
1948.	17.223	10.943	63,5 %	4390	25,5 %	54	0,3 %	913	5,3 %	923	5,3 %
1931.	10.242	5048	49,6 %	1702	16,6 %	2670	26,1 %	571	5,6 %	215	2,0 %
1910.	10.359	4092	39,5 %	1628	15,7 %	3503	33,8 %	954	9,2 %	183	1,8 %

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2022.

3.3. Geografski položaj

Grad Vukovar nalazi se na sjeveroistočnom dijelu Republike Hrvatske, sjedište je Vukovarsko-srijemske županije u kojoj je drugi po veličini među četiri grada u Županiji i zauzima 4,04% njene površine (VUSZ, 2021). Obuhvaća prostor od 100,03 km² (10.003,50 ha) (GUP, 2007). Nalazi se na području uz rijeke Dunav i Vuku, odnosno leži na ušću rijeke Vuke u Dunav. Grad je geografski podijeljen na Stari dio grada (istočni) na desnoj obali Vuke, visokoj dunavskoj obali, a Novi Vukovar (zapadni) i Borovo naselje su u nizini lijeve obale Vuke (Grad Vukovar, 2021). Graniči s općinama Borovo, Trpinja, Bogdanovci, Negoslavci, Tompojevci i Lovas. Karakterizira ga to da se nalazi u pograničnom dijelu RH i njegova najduža granica je državna granica sa Republikom Srbijom na Dunavu (VUSZ, 2021). Položaj grada u Županiji u prometnom smislu je povoljan jer ima mogućnost povezivanja sa svim dijelovima Županije, cestama i željeznicama, a sa prostorima drugih država i plovnim putem Dunavom. Grad leži na ušću rijeke Vuke u Dunav, važnom prometnom pravcu Dunava, polovici plovnog puta

Dunava između Ulma u Njemačkoj i ušća u Crno more. Zbog posebnosti svog zemljopisnog položaja predstavlja značajno prometno čvorište (Luka Vukovar), ima dobru prometnu povezanost sa Bosnom i Hercegovinom, Mađarskom i Srbijom (graniči s Vojvodinom). Obližnji gradovi su: Vinkovci - udaljeni 16 km od Vukovara, najvažnije željezničko čvorište, Županja - udaljena 39 km čvor na autocesti Zagreb -Lipovac (A3) te grad Osijek - udaljen 33 km (Živić, 2011).

3.4. Gradske četvrti, prometna povezanost i razvijenost grada Vukovara

Na prostoru grada Vukovara nalaze se četiri naselja:

1. grad Vukovar, koji se širi od povijesne jezgre prema Borovu na sjeveru i naselju Sotin na istoku,
2. Sotin, u istočnom dijelu,
3. Lipovača, u zapadnom dijelu,
4. Grabovo (dio), u južnom dijelu.

Kako je navedeno u Izvješću o stanju u prostoru Grada Vukovara (2021) prema tipu naselja Vukovar je naselje gradskog tipa, Sotin je prijelazno – slabije urbanizirano naselje, dok su Grabovo (dio) i Lipovača seoska naselja. Evidentno je da su prema tipu naselja Sotin, Lipovača i Grabovo ruralna naselja, dok je grad Vukovar gradsko naselje. Iz Izvješća o stanju u prostoru Grada Vukovara (2021) vidljivo je kako prema tipu naselja udio broja stanovnika prevladava udio gradskog naselja Vukovar (95,36%) u odnosu na preostala tri naselja (4,34%). Prema Statutu (2018) na području Grada Vukovara osnovano je 9 mjesnih odbora čija je uloga ostvarivanje neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima. Mjesni odbori grada Vukovara su: Mitnica, Sajmište, Centar, Trokut, Borovo naselje, Trpinjska cesta, Lužac, Sotin i Lipovača kao i četvrti Supoderica, Budžak, Olajnica, Priljevo i Petrova gora. Na prostoru Grada Vukovara organiziran je autobusni javni gradski prijevoz. Ukupno su organizirane tri gradske autobusne linije koje prometuju samo između jutra i večeri. Učestalost autobusa je uglavnom slična i kreće se između 16 i 20 polazaka radnim danom. Gradski prijevoz putnika na relaciji Sotin – centar Vukovar – Borovo naselje i obratno prometuje 7 puta dnevno, dok subotom ima smanjen broj linija koje prometuju samo do 14 sati. Na potezu prema naselju Grabovo, gradski prijevoz putnika nije organiziran (Grad Vukovar, 2022). Grad Vukovar s indeksom razvijenosti od 100,291 u 2024. godini smješten je u V. skupinu razvijenosti jedinica lokalne samouprave (zadnja četvrtina iznadprosječno rangiranih jedinica

lokalne samouprave) (NN 3/2024). Istodobno, Vukovarsko-srijemska županija ima indeks razvijenosti od 90,843 te pripada razini druge polovine ispodprosječno razvijenih županija Republike Hrvatske (NN 3/2024). Pomak u odnosu na posljednje tri godine na rang ljestvici iz IV. u V. skupinu govori o bržoj dinamici razvoja grada i u odnosu na županiju. Grad Vukovar je u razvojno povoljnijem položaju te predstavlja izvor važnih resursa što pokazuju i pojedini indikatori u okviru indeksa razvijenosti te upućuju na povoljne vrijednosti društveno-gospodarskih pokazatelja.

3.5. Reljefna struktura

Grad Vukovar smješten je na 108 metara nadmorske visine. Radi se o pretežno nizinskom kraju u kojem dominira plodno tlo zemlje crnice koncentrirane na Vukovarskom ravnjaku, manji dio površine su šume te nekoliko brežuljaka koji su početni obronci Fruške gore. Obalno područje Dunava krasi odrezane lesne riječne terase gdje se nalazi poznati Gorjanovićev lesni geološki profil. Zbog blizine rijeka Dunava i Vuke cijelo gradsko područje pokrivaju močvare, bare, klanci i strmice. Grad se nalazi na razmeđu Srijema i Slavonije uz granicu s Republikom Srbijom. Na jugozapadu od Vukovara nalazi se grad Vinkovci udaljen 22 km, a na sjeverozapadu grad Osijek udaljen 37 km (Pokos i Turk, 2012).

3.6. Stanovništvo na području grada Vukovara

Uspoređujući podatke iz prošlih popisa stanovništva vidljive su demografske posljedice rata iz devedesetih i kontinuirano smanjenje ukupnog broja stanovnika u zadnja tri popisna razdoblja. Nadalje, nastavlja se negativan trend starenja stanovništva s osvrtnom na povećani broj stanovnika preko 65 godina. U sva tri popisna razdoblja dominantno je veći broj žena starijih od 65. godine u odnosu na mušku populaciju.

Tablica 2. Usporedba demografskih pokazatelja u Gradu Vukovaru 2021./2011./2001. godine

GRAD	Ukupan	Ukupan broj	Broj žena
VUKOVAR	broj stanovnika	stanovnika	65+
		65+ godina	
2001.	31.670	5.028	3.173
2011.	27.683	5.444	3.448
2021.	23.175	6.347	3.951

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS

Zadnji popis stanovništva Republike Hrvatske iz 2021. godine bilježi smanjen ukupan broj stanovnika, a najveći je prisutan u Vukovarsko-srijemskoj županiji, čak 20,28%. Gustoća naseljenosti Vukovarsko-srijemske županije 2021. godine iznosi 232 st/km² (DZS, 2022). Prema zadnjem popisu stanovništva (DZS, 2021) najveći broj stanovnika grada Vukovara živi u samom središtu te prevladava udio gradskog naselja Vukovar (95,36%) u odnosu na preostala tri naselja (4,34%). Prema podacima iz Državnog zavoda za statistiku (2022), u gradu Vukovaru je ukupno 23.175 stanovnika prema popisu stanovništva iz 2021. godine, a od toga su 12.372 (53,39%) žene. Prosječna starosna dob ukupnog broja stanovnika je 46,6 godina, dok je prosječna dob muškaraca 43,6 godina, a žena 49,2 godine. Ukupan broj stanovnika grada Vukovara starijih od 65 godina iznosi 6.347 (27,39%) ,a od toga 3.951 (62,25%) su žene, a 2.396 (37,75%) su muškarci.

Tablica 3. Broj stanovnika, prosječna dob i broj stanovnika starijih od 65 godina prema spolu 2021.

	Ukupno	Žene	Muškarci
Broj stanovnika	23.175	12.372	10.803
Prosječna dob	46,6	49,2	43,6
Broj stanovnika starijih od 65 godina	6.347	3.951	2.396

Izvor: Izrada autora prema podacima DZS

Iz navedenih podataka se može zaključiti da u gradu Vukovaru ima više žena nego muškaraca te osim toga ima i više žena starijih od 65 godina nego starijih muškaraca. Isto tako, prosječna starosna dob je nešto veća kod žena u odnosu na muškarce.

Tablica 4. Kontingenti stanovništva 2021.

	0-19	Radno sposobno stanovništvo (15-64)	65+
Ukupno	4.115	13.782	6.347
Muškarci	2.148	6.796	2.396
Žene	1.967	6.986	3.951

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS

Navedena tablica prikazuje kontingente stanovništva te na osnovu tih podataka dolazimo do zaključka da je i u skupini radno sposobnog stanovništva također više žena nego muškaraca. Plan razvoja Vukovarsko-srijemske županije (2021) prikazuje podatke dobne strukture stanovništva koji pokazuju da je došlo do trenda postupnog starenja stanovništva koje se javlja i na razini cijele Republike Hrvatske te je stanovništvo Vukovarsko-srijemske županije ušlo u proces starenja. Veći rizik od siromaštva imaju starije osobe jer su u većini slučajeva njihove mirovine znatno ispod praga rizika od siromaštva za razliku od radno sposobnog stanovništva.

Prema podacima iz Državnog zavoda za statistiku (2022), najveći udio manjinskog stanovništva u gradu Vukovaru čine Srbi. Od ukupnog broja stanovnika, 63,02% čine Hrvati, te 29,73% Srbi, dok ostatak čine ostale nacionalne manjine. Prema vjerskoj pripadnosti: 57,11% čine katolici, 28,66% čine pravoslavci, 0,47% protestanti, 5,19% se izjašnjava kao ostali kršćani, 0,48% čine muslimani te ostatak čine ostale religije.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz 2022. godine u Vukovaru je bilo 927 doseljenih i to 257 iz iste županije, ali drugog grada ili općine. 212 doseljenih iz druge županije te 439 doseljenih iz inozemstva, dok je iste godine bilo ukupno 856 odseljenih i to 144 odseljenih u drugi grad ili općinu u istoj županiji, 219 odseljenih u drugu županiju te 474 odseljenih u inozemstvo. Iz navedenih podataka se može primijetiti da je zajednica više useljenička jer je prema podacima iz 2022. godine bilo više doseljenih nego odseljenih. Uspoređujući podatke grada Vukovara s cijelom županijom, vidi se da je trend drugačiji jer se 2020. godine 1.013 više osoba odselilo iz županije nego doselilo.

Podaci iz Državnog zavoda za statistiku (2022) govore da u gradu Vukovaru od ukupnog broja stanovnika starijeg od 15 godina (20.129 stanovnika 15+) 141 je bez škole, a od toga su 23 muškarca i 118 žena. Osim toga, 48 ih ima završena samo prva tri razreda osnovne škole, a od toga 10 muškaraca i 38 žena, a 301 ih ima završeno 7 razreda osnovne škole, od toga 57 muškaraca i 244 žena. 3.645 stanovnika ima završenu samo osnovnu školu, a od toga 1.219 čine muškarci, a 2.426 čine žene. Iz navedenih podataka može se zaključiti da je više žena bez obrazovanja ili samo s nekoliko razreda osnovne škole za razliku od muškaraca, što nam govori da je manje žena obrazovano te su samim time u većem riziku od siromaštva nego muškarci. Isto tako, od ukupnog broja stanovništva starijih od 15 godina 4.115 ima završeno visoko obrazovanje, a 11.870 srednje obrazovanje. Od 4.115 visoko obrazovanih stanovnika čak 2.300 čine žene, a 1.819 muškarci, a od ukupnog broja srednjoškolsko obrazovanih 6.062 čine muškarci, a 5.808 čine žene. Od 1.997 stanovnika u dobi od 65-69 godina, samo 7 ih je bez obrazovanja (1 muškarac i 6 žena), a 317 ih ima visoko obrazovanje (160 muškaraca i 157 žena). Od 1.789 stanovnika u dobi od 70-74 godine, 8 ih je bez obrazovanja (2 muškarca i 6 žena), a 346 ima visoko obrazovanje (174 muškarca i 172 žene). Od 2.561 stanovnika starijih od 75 godina, 90 ih je bez obrazovanja (3 muškarca i 87 žena), a 395 ih je s visokim obrazovanjem (226 muškaraca i 169 žena). Prema podacima iz Državnog zavoda za statistiku (2022) po pitanju visokog obrazovanja u većini dobnih skupina prednjače žene, tek u dobnj skupini od preko 65 godina prednjače muškarci, ali uz malu razliku. Iz toga se može zaključiti

da je u novije vrijeme došlo do poboljšanja položaja žena te uvjeta za njihovo obrazovanje jer sada žene prednjače s visokim obrazovanjem za razliku od muškaraca, dok je prije bilo više žena bez škole ili s nižim obrazovanjem. Zbog takvog trenda, starije žene su u većem riziku od siromaštva od starijih muškaraca jer većinom nisu imale priliku za obrazovanje i usavršavanje te su im zbog toga mirovine ispod praga rizika od siromaštva.

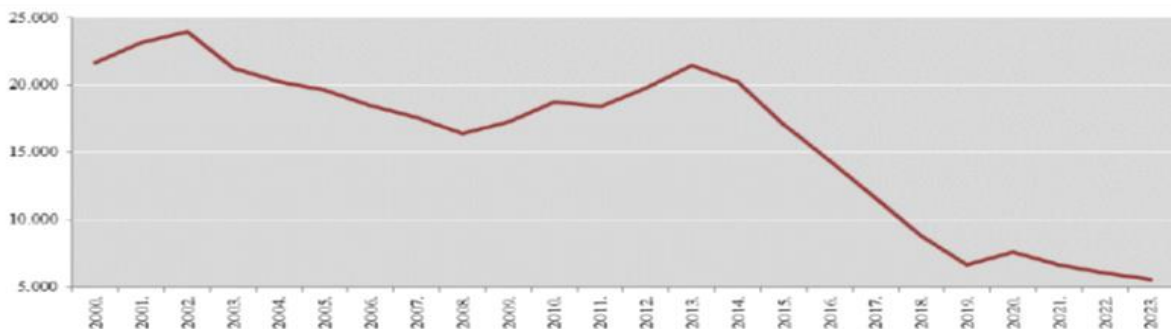
Prema podacima iz Izvješća o osobama s invaliditetom koje je proveo Hrvatski zavod za javno zdravstvo 2023. godine, može se vidjeti da u Vukovaru ima 2.452 osobe s invaliditetom starije od 65 godina, a od toga je 1.344 muškaraca i 1.108 žena. Takvim osobama su potrebne dodatne usluge u zajednici kako bi mogli dostojanstveno živjeti te kako ne bi završili u institucionalnom obliku smještaja, nego živjeli u zajednici.

3.7. Stopa nezaposlenosti i siromaštva

Prema Državnom zavodu za statistiku (2024) ukupna stopa nezaposlenosti krajem 2023. godine u Vukovarsko- srijemskoj županiji iznosila je 10.9 %, dok je za žene bila 15.4 %. U usporedbi s drugim županijama najmanju stopu nezaposlenosti žena ima grad Zagreb 3,1 %, dok je prosječna nezaposlenost u Republici Hrvatskoj iznosila 6,5 %, od toga za žene je iznosila 7,9%.

U Vukovarsko- srijemskoj županiji ukupan broj nezaposlenih osoba je 6.323 u siječnju 2024. što je povećanje od 3,5% u odnosu na prosinac 2023. i povećanje od 5,6% u odnosu na siječanj 2023. Udjel u nezaposlenosti Republike Hrvatske je 5,3% (HZZ, 2024).

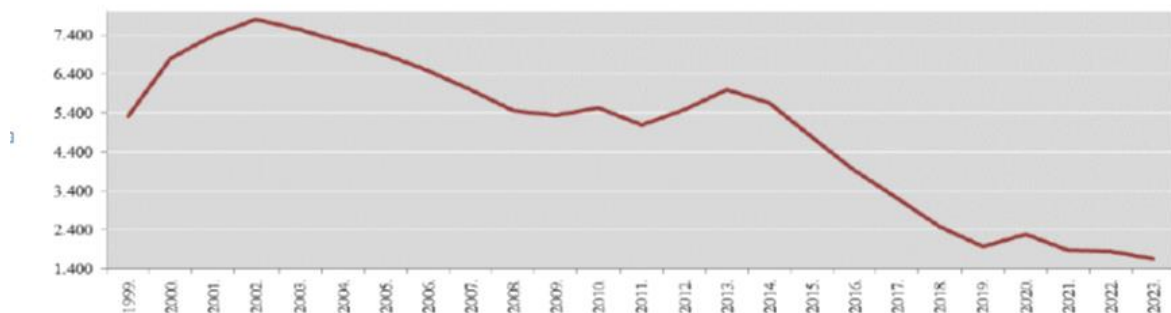
Slika 14. Kretanje prosječnog broja nezaposlenih u Vukovarsko-srijemskoj županiji od 2000. do 2023. godine

Izvor: Mjesečni statistički bilten PU Vukovar, siječanj 2024.

Mjesečni statistički bilten Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (2024) za grad Vukovar navodi da je u siječnju 2024. broj nezaposlenih osoba iznosio 1.013, što je povećanje od 3.6 % u odnosu na prosinac 2023. Udio nezaposlenosti na području Županije je 16,0%, a na području PU Vukovar je 51,6%. Od ukupnog broja nezaposlenih u siječnju 2024. evidentirane su 4.074 nezaposlene žene što je za 1,6% više nego u siječnju 2023. godine. Udio žena u evidentiranoj nezaposlenosti u odnosu na prethodni mjesec smanjio se sa 65,7% na 64,4%. Stopa ukupno nezaposlenih osoba prema podacima u područnom uredu Vukovaru u zadnjih 10 godina u stalnom je opadanju.

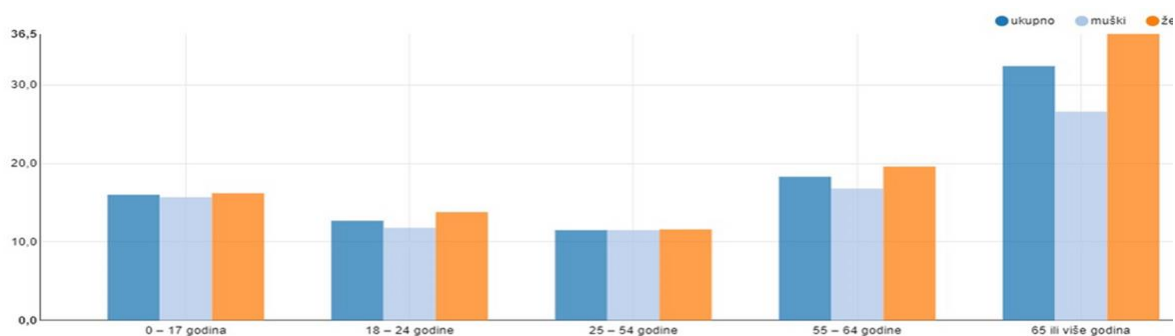
Slika 15. Kretanje prosječnog broja nezaposlenih u PU Vukovar od 1999. do 2023. godine

Izvor: Mjesečni statistički bilten PU Vukovar, siječanj 2024.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (2023), analizom je utvrđena stopa od 18% koja pokazuje siromaštvo i socijalnu isključenost u RH u 2022. godini. Stopa rizika od siromaštva i socijalne isključenosti po osobi iznosila je 19,9%, dok je 4% osoba u teškoj materijalnoj i socijalnoj deprivaciji. Grad Vukovar nalazi se u dijelu panonske hrvatske koja ima najveću stopu rizika od siromaštva i socijalne isključenosti od 25,9%, u usporedbi s Gradom Zagrebom koji ima stopu rizika od 9,5%. Osobe koje su u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u panonskoj hrvatskoj čine 27,8% od ukupno broja siromašnih u RH. Prema dobi i spolu u 2022. stopa rizika od siromaštva najviša je bila kod osoba u dobi od 65 i više te je iznosila 32,4%, od toga žene 36,5% i muškarci 26,6%. Navedeni podaci jasno ukazuju kako su žene u dobi od 65 i više godina u većem riziku od siromaštva i socijalne isključenosti od muškaraca, što upućuje na to da usluge usmjerene starijim ženama nisu dovoljno prepoznate i vrednovane u zajednici te iste nisu dovoljno razvijene.

Slika 16. Stopa rizika od siromaštva prema dobi i spolu u 2022.

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2023.

3.8. Ustanove koje se bave siromaštvom i socijalnom isključenosti žena starije dobi

Prema podacima Ministarstva pravosuđa i uprave, u Registru udruga Republike Hrvatske (2024), na području Grada Vukovara evidentirano je ukupno 265 udruga. Najviše je sportskih udruga, njih čak 111, a ukupno 63 udruge bave se socijalnom djelatnošću. U ukupnom broju registriranih udruga, njih 27 bavi se tematikom siromaštva i socijalne isključenosti starije ženske populacije Grada Vukovara.

Popis udruga:

- Zajedničko vijeće općina Vukovar
- Europski dom Vukovar
- Vurban
- Paloma - dnevni boravak za starije osobe, ribiče, invalide i hendikepirane osobe Vukovar
- Bosino- Udruga" Briga o starim i nemoćnim osobama"
- Udruga žena Vukovar
- Društvo Hrvatska žena Vukovar
- Centar za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć Vukovar
- Hrvatski Crveni križ Gradsko društvo Crvenog križa Vukovar
- Udruga Sveti Bono
- Udruga za podršku žrtvama i svjedocima

- Udruga udomitelja Vukovarsko-srijemske županije "Zagrljaj"
- Hrvatska udruga umirovljenika i invalida rada grada Vukovara
- Udruga osoba s invaliditetom Vuka
- Humanitarna udruga Duga Vukovar
- Prva inicijativa
- Udruga umirovljenika "Vukovar novi"
- Udruga Pro homine
- Humanitarno-kulturni braniteljski centar Vukovar
- Udruga Betlehem Vukovar
- Humanitarna udruga Vukovarska nit dobrote
- Savez sektora za zapošljavanje, neovisan život i cjelovitu integraciju osoba s invaliditetom Republike Hrvatske – Vukovar
- Udruga udomitelja djece, odraslih, starih i nemoćnih osoba "Javor"
- Udruga žena „Jelica“
- Aktivni umirovljenici Vukovar
- Udruga umirovljenika „Borovo naselje“
- Udruga Hrvatski pravoslavni centar

Istraživanjem situacije na terenu, autorice su došle do zaključka kako od ukupno registriranih 27 udruga koje se bave tematikom siromaštva i socijalne isključenosti, njih manje od deset aktivno i kontinuirano pruža usluge usmjerene starijim ženama, što ukazuje na manjak usluga u odnosu na stvarne potrebe i broj starijih žena. Usluge koje su pretežito dostupne građankama 65+ putem gore spomenutih udruga su: besplatan prijevoz, socijalna samoposluga, poludnevni boravak, pomoć u kući te besplatna pravna pomoć.

Prema podacima Grada Vukovara (2024), odnosno imenovanog Povjerenstva za financiranje prijedloga programa/projekata za programsku skupinu Zdravstvena i socijalno humanitarna zaštita za 2024. godinu, vidljiv je stvarni angažman udruga. Osim udruga koje se bave problematikom siromaštva i socijalne isključenosti žena starije dobi, tu su i zdravstvene ustanove te domovi za starije i nemoćne koji se nalaze na području grada;

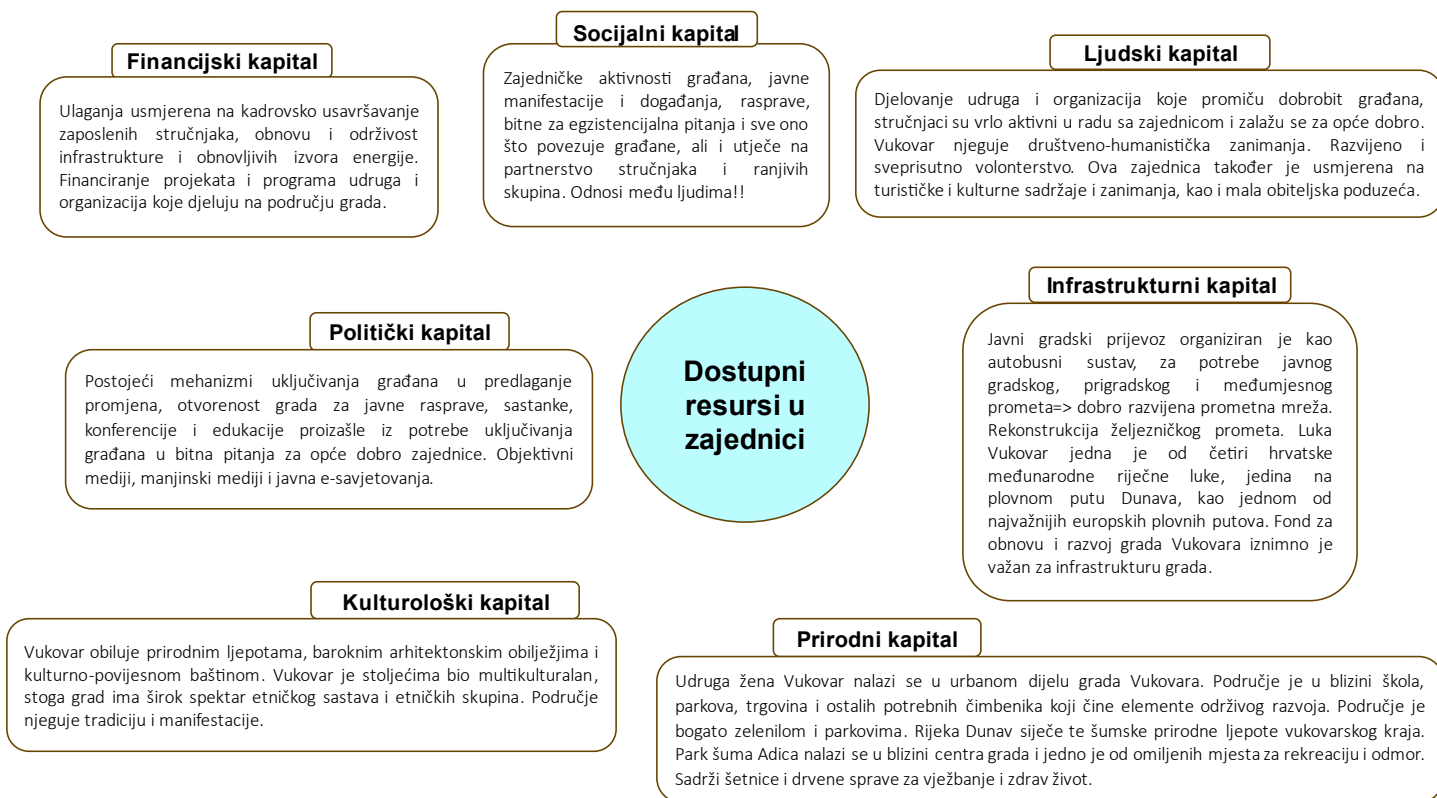
- Dom zdravlja Vukovarsko- srijemske županije
- Caritas vukovarskog dekanata
- Dom za starije i nemoćne osobe Vukovar

- Dom za stare Maja Vukovar
- Primum - dom za starije
- Dom za starije i nemoćne osobe Magnolija
- Dom Panorama
- Dom za starije i nemoćne Đurić

Uloga religije imala je veliki utjecaj u gradu Vukovaru. Nakon domovinskog rata obnovljeni su mnogi sakralni objekti kao što je franjevački samostan i crkva Sv. Filipa i Jakova koji su čvrsti nositelji te promicatelji duhovnih, kulturnih i društvenih događanja. Snažni simboli religijskog identiteta su Veliki Križ na groblju branitelja te Ovčara koja je sveto mjesto različitih hodočasnika, vjernika, građana i državnika. Osim katoličkog franjevačkog samostana i crkva Sv. Filipa i Jakova na području Vukovara je i župa Kraljice Vukovar, Crkva Gospe Fatimske, Crkva sv. Josipa Radnika, te Crkva Blažene djevice Marije Pomoćnice kršćana u Sotinu. Pravoslavne crkve u gradu Vukovaru su Crkva sv. Nikolaja, Crkva sv. Stefana Dečanskog, Kapela sv. Paraskeve (Petke), zatim Grkokatolička crkva Krista kralja, Kršćanska adventistička crkva te Baptistička crkva (Turistička zajednica grada Vukovara, 2024).

4. RESURSI - PREDNOSTI ZAJEDNICE

Slika 17. Vizualni prikaz dostupnih resursa u zajednici

Izvor: Autori

PRIRODNI RESURSI

Udruga žena Vukovar smještena je u urbanome dijelu grada Vukovara. Područje je u blizini škole, parkova, trgovina, te drugih potrebitih čimbenika koji čine elemente održivoga razvoja. Područje je bogato zelenim površinama i parkovima. Rijeka Dunav te šume kroje prirodne ljepote Vukovarskoga područja. U neposrednoj blizini područja vidljiva su dječja igrališta. Park - šuma Adica nalazi se u blizini središta grada te je jedno od omiljenih mjesta za rekreaciju i relaksaciju. Sadrži pješačke staze te drvene sprave za vježbanje i zdrav život. Središte park - šume je centralno mjesto za organizaciju različitih događanja, preko sportskih igara i rekreacije do neformalnih druženja i okupljanja te je poticajan resurs u kojem starije osobe mogu provoditi svoje slobodno vrijeme na aktivan i zdrav način.

KULTUROLOŠKI RESURSI

Vukovarsko područje bogato je prirodnim ljepotama, baroknim obilježjima građenja, te kulturnom i povijesnom baštinom. Vukovar je kroz stoljeća bio multikulturalni grad, dakle posjeduje spektar narodnosnog sastava te etničkih skupina. Područje njeguje tradiciju i manifestacije. Vukovarsko lutkarsko proljeće je nacionalna manifestacija hrvatskog lutkarstva. Prvosvibanjski izlet u spomenutoj Adici već se tradicionalno organizira izlet za Međunarodni praznik rada 1. svibnja. Krajem travnja svake godine u centru Vukovara održava se Festival cvijeća koji okuplja mnoge uzgajae cvijeća te posjetitelje. Projekt “SVI zaJEDNO HRVATSKO NAJ” je kulturno-turistička manifestacija koja povezuje medije, kulturu i turizam. (Turistička zajednica Grada Vukovara). Osim navedenih Vukovar ima mnoge manifestacije i kulturne događaje kao što su: Festival glumca, Međunarodni dan Dunava, Vukovar Film Festival, Vukovarski etno sajam, Advent u Vukovaru i Vukovarske adventske svečanosti (Turistička zajednica Grada Vukovara, 2024). S obzirom na bogat program kulturno- turističkih manifestacija, osobama starije životne dobi pruža se mogućnost kvalitetnog provođenja slobodnog vremena i aktivnog sudjelovanja. Izradom i izlaganjem vlastitih rukotvorina te volontiranjem, starije žene su na ovaj način uključene u život i rad zajednice.

INFRASTRUKTURNE PREDNOSTI

Na području Grada Vukovara organiziran je sustav javnog gradskog prijevoza kao autobusni sustav za potrebe javnog gradskog, prigradskog i međugradskog prometa. Prometna mreža obuhvaća kontinuirani razvoj javnih cesta i cestovnog prometa. Pri željezničkom prometu u obnovi željezničkih područja i pruga ugradili su se moderni signalno-sigurnosni i telekomunikacijski uređaji. Na području Grada Vukovara smješteno je zračno uzletište Borovo, koje čini zračni promet. Vukovarska luka je jedna od četiri hrvatske međunarodne riječne luke, jedina na plovnom putu rijeke Dunav, kao jednom od najznačajnijih europskih plovnih puteva. Plovna je svih 365 dana u godini. Opremljenost prostora grada Vukovara tehnologijom, odnosno uređajima fiksnih i mobilnih elektro- komunikacija je zadovoljavajuća. Većinom svi čimbenici elektro-komunikacija i tehnologije prate moderne standarde te se obnavljaju što znači najnoviju tehnologiju i najkvalitetnije materijale. Pristupna mreža na području Grada Vukovara sadrži područje mjesnog telefonskog prometa i obuhvaća korisničke uređaja i aparata, sustava prijenosa i jedne ili više pristupnih centrala. Prometna povezanost od ključne je važnosti za mobilnost starije populacije pri obavljanju svakodnevnih aktivnosti poput odlaska liječniku, opskrbu namirnicama i općenito uključivanja u zajednicu te održavanja

socijalne mreže. Jednako tako komunikacijska tehnologija izrazito je važna za informiranje, sigurnost, komunikaciju, kako s obitelji tako i članovima zajednice putem društvenih mreža.

FINANCIJSKI RESURSI

Ulaganja se usmjeravaju na poboljšanje zaposlenog kadra stručnjaka, na provedbu održivog razvoja, na jednake novčane standarde sukladne Zakonom o radu, obnova i održivost spomenute infrastrukture, ulaganje u sveobuhvatnost usluga u zajednici, financiranje za projekte i programe udruga (humanitarnih, socijalnih, braniteljskih, udruga u kulturi i sportu) i organizacija koje djeluju na području grada Vukovara, zalaganje za ruralna područja i povezanost istih sa urbanom sredinom. Financiranjem programa udruga doprinosi se povećanju učinkovitosti i sposobnosti udruga za pružanje socijalnih usluga starijim građankama. Ulaganja također pomažu razvijanju partnerske suradnje s gradom za jačanje zajednice u cjelini povezujući različite dionike za rješavanje problema, potreba i izazova s kojima se suočavaju starije osobe.

RESURSI LJUDI

U skladu s činjenicom da na Vukovarskome području djeluju mnoge udruge i organizacije koje promiču dobrobit građana, stručnjaci su vrlo aktivni u radu sa zajednicom, te se zalažu za opće dobro. Vukovar njeguje društveno- humanistička zanimanja te se educirani kadar vodi radnom etikom i povezanosti. Uključivanjem različitih stručnjaka (pravnici, psiholozi, socijalni radnici) u rad udruga doprinosi se poboljšanju kvalitete života starijih pružanjem psihološke i pravne pomoći te provedbom različitih edukacija. Osim stručnjaka, jednako važan je angažman mlađe populacije kroz volontiranje što značajno pospješuje međugeneracijsku solidarnost.

POLITIČKI RESURSI

Partnerstvo i suradnja ključni su elementi političkih resursa te u tome smislu i prednosti. Djelovanje lokalnih vlasti Vukovara vođeno je Socijalnim planom županije i Provedbenim planom grada, kao i ostalim zakonskim aktima i zakonima te godišnjim Nacrtima izvješća o stanju na prostoru grada Vukovara. Potrebno je povezati vođenje zakonskim okvirima sa provedbom usluga u zajednici i ostvarenjem ljudskih prava. Područje grada otvoreno je i za javne rasprave, sastanke, konferencije, edukacije proizašle iz potrebe da se građane starije životne dobi uključi u bitna pitanja za opće dobro zajednice Vukovara. Participiranje starijih pri kreiranju strateških dokumenata rezultirat će kvalitetnijim programima i uslugama te doprinijeti njihovom osnaživanju, osobito žena iznad 65 godina koje su u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti.

SOCIJALNI RESURSI

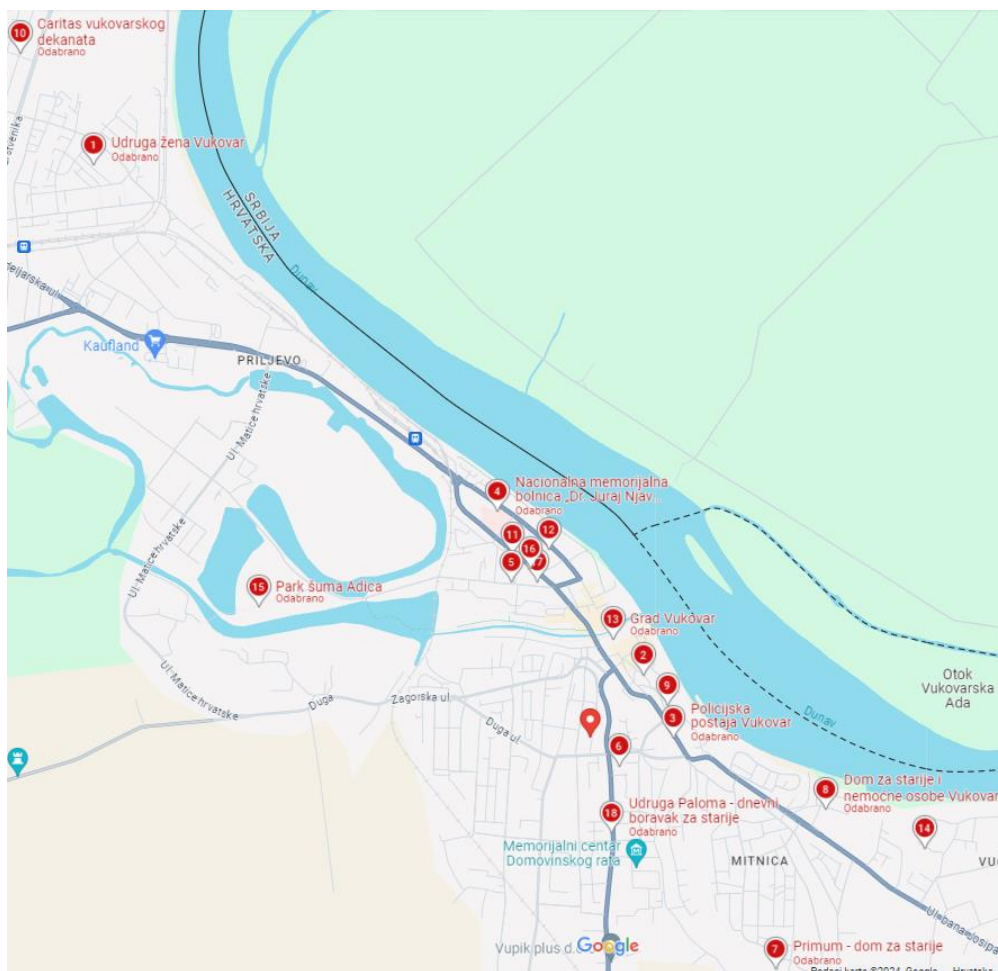
Spomenuto partnerstvo i suradnja prisutna je i u segmentu socijalnih resursa. Kolektivni identitet usmjeren je na kontinuirani godišnji razvoj zajednice. Dokaz navedenome su zajedničke aktivnosti građana, manifestacije i događaji, javne rasprave važne za egzistencijalna pitanja te sve ono što građane povezuje pa u tome smislu utječe i na partnerstvo između educiranih stručnjaka i ranjivih populacija. Suradnja grada i udruga koje rade sa starijim ženama pri kreiranju manifestacija i programa, koji se direktno tiču sudjelovanja starijih, jača i potiče aktivnu participaciju starijih i povećava njihovu socijalnu uključenost. Samo aktivnim angažmanom starijih moguće je napraviti stvarni pomak i odgovoriti na njihove stvarne potrebe i izazove s kojima se suočavaju.

PRIMARNI RESURSI => Lokalni građani imaju svoj utjecaj. Dakle, u očuvanju prirode i u prirodnim ljepotama, građani utječu na provedbu ekologije i etno sadržaja. Kulturološki resursi su također primarni jer građani organiziraju aktivnosti, manifestacije, sadržaje i događaje. Nadalje, resursi ljudi mogu biti i u rukama lokalnih građana, jer oni resurs i čine. Socijalni resursi oblikuju se prema lokalitetu jer građani stvaraju interakciju zajednice.

SEKUNDARNI RESURSI => Infrastrukturne prednosti sekundarni su resurs jer jesu lokalni ali lokalni građani nemaju utjecaj. Dakle, vođeni su lokalnim vlastima i djelovanjem. Politički resursi su sekundarni jer se mogu oblikovati u lokalnoj zajednici ali su utemeljeni funkcijama propisanim općim standardima.

VANJSKI RESURSI => Financijski resursi su vanjski obzirom da su financiranja često na državnoj razini.

Slika 18. Organizacije relevantne za temu na području grada Vukovara

1 Udruga žena Vukovar	10 Caritas vukovarskog dekanata
2 Europski dom Vukovar/ Udruga Bosino	11 Obiteljski centar Vukovar
3 Policijska postaja Vukovar	12 Hrvatski zavod za socijalni rad Vukovar
4 Nacionalna memorijalna bolnica Dr. Juraj Njavro	13 Grad Vukovar
5 Hrvatski Crveni križ	14 Dom za starije i nemoćne osobe Magnolija
6 Dom zdravlja Vukovar	15 Park šuma Adica
7 Primum- dom za starije	16 Humanitarna udruga Duga
8 Dom za starije i nemoćne osobe Vukovar	17 Hrvatska udruga umirovljenika grada Vukovara
9 Crkva sv. Filipa i Jakova	18 Udruga Paloma- dnevni boravak za starije

(Izvor: Google Maps)

5. LOKALNE I NACIONALNE STRATEGIJE

U *Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine* zaštita ranjivih društvenih skupina, kvaliteta života starijih osoba, te stvaranje prilika za solidarno društvo smjernice su cilja 5 „Zdrav, aktivan i kvalitetan život“. Jedno od prioriternih područja za javne politike je i dostojanstveno starenje i socijalna solidarnost i odgovornost. Pokazatelj ostvarenja cilja je smanjenje broja osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti sa početne vrijednosti 23,3,% u 2019. godini na 15% do 2030. godine. Prema podacima DZS (2024) stopa rizika od siromaštva u 2023. godini iznosila je 19,3%, što je smanjenje za 4%.

U *Strategiji socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2017. - 2020.* opisan je problem nedovoljne i neravnomojne dostupnosti usluga za starije osobe na cjelokupnom području države te je definiran cilj kojem će se doprinijeti rješavanju ovog problema Cilj 1. Povećati dostupnost usluga za starije osobe, kroz provedbu Mjere 1.2. Razvijanje usluga za starije osobe usmjerenih zadržavanju starijih osoba u njihovom domu i Mjere.1.3. Osiguravanje usluga usmjerenih povećanju kvalitete života starijih osoba. U Izvešću (2021) o provedbi Strategije za Mjeru 1.2. planirana je provedba aktivnost „Poticanje pružanja izvaninstitucionalnih usluga za starije osobe na lokalnoj razini“ u okviru čega je Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike kroz nekoliko poziva na dostavu projektnih prijedloga sufinanciralo projekte kao što su „Zaželi“ i to kroz dvije faze od 2017 do 2020 godine, Poziv „Širenje mreže socijalnih usluga u zajednici“ čiji su ciljevi primarno bili usmjereni na širenje usluga u zajednici za starije osobe. U okviru mjere 1.3. u Izvešću (2021) se navodi kako se provodila aktivnost „Organiziranje dnevnih aktivnosti za starije osobe“ te su kroz poziv na dostavu projektnih prijedloga „Unapređenje kvalitete života i zaštita prava starijih osoba“ provedene aktivnosti usmjerene osiguravanju uvjeta za uključivanje starijih osoba u život zajednice i sprječavanje institucionalizacije.

U *Nacionalnom planu borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj od 2021. do 2027.* kao poseban cilj 1. se navodi smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti ranjivih skupina, a pojedine mjere za provedbu cilja su sveobuhvatna dijagnoza siromaštva i socijalne isključenosti, razvoj i provedba programa usmjerenih smanjenju materijalne deprivacije i socijalne isključenosti ranjivih skupina, doprinos smanjenju siromaštva na regionalnoj i lokalnoj razini, kao i daljnji razvoj volonterstva u Republici Hrvatskoj.

Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027., oslanja se na ostvarenje ciljeva iz međunarodnog i nacionalnog okvira usmjerenog na područje socijalnih usluga, Posebni cilj 1. Povećanje dostupnosti socijalnih usluga, Mjera 1. Povećanje opsega pružanja izvaninstitucijskih usluga na područjima na kojima te usluge nisu dostatne; Posebni cilj 4. Jačanje kapaciteta pružatelja socijalnih usluga, 4. Volontiranje kao doprinos u pružanju socijalnih usluga.

U *Provedbenom programu Grada Vukovara za razdoblje 2021.- 2025.* u Mjera 6. Socijalna skrb, kao prioritet se navodi unaprjeđenje, razvoj i dostupnost kvalitetnih socijalnih usluga i skrbi za sve socijalno ugrožene građane. Provedbom mjere za starije osobe predviđeno je dodjela raznih oblika socijalne pomoći, sufinanciranje cijena gradskog prijevoza za starije osobe, božićnice za umirovljenike, financiranje rada pučke kuhinje i provedba projekta Zaželi.

U *Socijalnom planu Vukovarsko-srijemske županije 2021. – 2027.* godine kao instrument prevencije socijalne isključenosti kao Cilj 2.1. navodi se povećanje dostupnosti socijalnih usluga koje su za starije osobe usmjerene na aktivnosti udomiteljstva, posebnih usluga i kapaciteti za osobe s Alzheimerovom demencijom, dnevni boravci, dostava toplih obroka organizirano stanovanje za starije osobe, savjetovanje i pomaganje za starije osobe.

6. ANALIZA PROBLEMA

6.1. Čimbenici koji doprinose problemu na osobnoj razini

Osobe starije životne dobi imaju drugačija očekivanja i potrebe, stoga je važno uočiti koji rizični faktori utječu na njihovo zdravlje i život. Zbog nejednakosti prema spolu, dobi i statusu, dolazi do nejednakosti u svim segmentima, kako javnog, tako i privatnog života žena starije životne dobi. Invaliditet, neodgovarajuća prehrana, neadekvatni stambeni uvjeti, gubitak supružnika, gubitak prijatelja i socijalne mreže uvelike utječu na zdravlje i opće stanje žena starije životne dobi na osobnoj razini. Prema Štifanić (2018) u posljednje vrijeme sve je veće nezadovoljstvo siromašnih i bolesnih starijih građana koji su na margini društva, potrebe se dovoljno ne preispituju u smislu funkcioniranja za dobrobiti starijih i siromašnih osoba i zadovoljavanju njihovih potreba. Starenje je uvjetovano specifičnim okolnostima, a način na koji mu se pristupa utječe na osobno iskustvo starijih osoba i njihovo obolijevanje. Starije osobe su stigmatizirane te se prema njima najčešće pristupa s predrasudama zbog njihovog

lošijeg ekonomskog i društvenog statusa. Prema istraživanju Tucak Junaković i Nekić (2016), veći broj žena starije životne dobi za uspješno starenje procijenilo je važnu podršku prijatelja i obitelji. Obzirom na velik broj samačkih kućanstava starije populacije, izrazito je važna uloga zajednice i osiguranje usluga u zajednici.

6.2. Čimbenici koji doprinose problemu na razini bliskog okruženja

Lokalno relevantni čimbenik je prometna odsječenost ruralnih četvrti grada Vukovara koja utječe na nedostupnost zdravstvenih i socijalnih usluga. Manjak redovnih linija uzrokuje izoliranost određenog broja građana što rezultira daljem nejednakom pristupu resursima poput udruga, pravnih i kulturnih ustanova i svih ostalih važnih institucija. Prema Ajduković i suradnicima (2008), lokalitet Republike Hrvatske dolazi u doticaj s nezaposlenošću, niskim mirovinama, rodnom i dobnom diskriminacijom, reformama sustava socijalne skrbi, privatizacijom zdravstvenog sustava, problemima stanovanja i slično. Stariji građani u Hrvatskoj, često su siromašni i socijalno ranjivi, što povežujemo sa povećanim rizikom za izloženost nasilju i zlostavljanju, kako u obitelji, tako i u ostalim sustavima zbrinjavanja. To ukazuje na potrebu provedbe sustavnih istraživanja različitih nepovoljnih čimbenika života osoba starije životne dobi. Nasilje nad starijima je jedno od tih područja. Istraživanja su potrebna i obzirom na fenomen rastućeg *ageisma* odnosno diskriminacije pojedinaca s obzirom na dob (Angus i Reeve, 2006). Nadalje, na problem socijalne isključenosti starijih žena u Vukovaru uvelike utječe i manjak informiranosti, što im predstavlja prepreku kako u ostvarivanju njihovih prava, tako i u komunikaciji s važnim dionicima u zajednici. Prema Clark (2002), Međunarodna agencija Help Age International naglašava pružanje potpore kako starijima, tako i njihovim obiteljima, izvještavajući ih o postojećoj mreži usluga, kao i pomoći koju mogu dobiti u lokalnoj zajednici kroz različite sustave, uključujući zdravstvo, socijalnu skrb i policiju.

Načela Ujedinjenih naroda za starije osobe (1991) ističu neovisnost, društveno sudjelovanje, skrb, samoispunjenje i dostojanstvo. Povelja o temeljnim pravima Europske unije (2016) priznaje i poštuje prava starijih osoba na dostojan život i neovisnost te sudjelovanje u društvenom i kulturnom životu, stoga je važno umrežavanje i suradnja svih dionika zajednice.

6.3. Čimbenici koji doprinose problemu na razini politika

Postoji značajan broj čimbenika na razini politika koji imaju veliki utjecaj na siromaštvo starijih žena. Šućur (2006) objašnjava kako su mali prihodi, odnosno mirovine povezane s nižim standardom života, a time i lošim stambenim uvjetima što doprinosi siromaštvu starijih osoba. Šućur (2008) govori kako postoji više čimbenika koji su utjecali na velik broj starijih osoba koje su danas bez svoje mirovine. Veliki doprinos tome su tradicionalne podjele unutar obitelji, bračni status, struktura obitelji, kao i općeniti radni i drugi status starijih žena. Družić Ljubotina i Kletečki Radović (2012) smatraju kako ljudi žive u siromaštvu ukoliko nemaju dovoljno prihoda za životni standard koji je prihvatljiv. Također navode kako velik broj starijih osoba ima smanjenu kvalitetu života zbog niskog materijalnog stanja te to vrlo često dovodi do drugih posljedica. Clark (2002) naglašava kako je u svrhu povećanja kvalitete života starijih osoba i smanjivanja njihove marginalizacije i viktimizacije važno pratiti učinke mjera socijalne, zdravstvene i pravne skrbi. Obzirom da starije osobe nemaju jednake karakteristike i potrebe, pri razvijanju politika važno je sagledati dobnu perspektivu jer donositelji zakona trebaju imati u vidu činjenicu sveopćeg starenja stanovništva. Prilikom kreiranja politika koje direktno utječu na prava i interese starijih osoba, donositelji odluka provode savjetovanja elektroničkim putem što stvara prepreku aktivnom sudjelovanju starijih osoba. Iste su onemogućene participirati radi slabe informatičke pismenosti i neposjedovanja računala.

7. PRIKUPLJANJE PODATAKA

U provođenje istraživanja uključeno je ukupno sedam studentica dobi u rasponu od 22 do 52 godine. Studentice posjeduju različito iskustvo rada s korisnicima, od stečenog iskustva vezanog za obavljanje praktične nastave do dugogodišnjeg iskustva u radu s korisničkom skupinom žena koje se suočavaju s socijalnom isključenošću i siromaštvom baš na području Vukovara. Svi zadaci obavljeni su zajednički, prethodno raspravljeni na predavanjima, seminarima, te dijeljeni, komentirani i kreirani kroz zajednički online dokument, WhatsApp grupu te uredno vođeni i praćeni rokovima kroz Gantt chart uz popratne uloge svake članice grupe. Pri izvještavanju i prikazivanju rezultata u nastavku korištene su Smjernica za izvještavanje o kvalitativnim istraživanjima (Ajduković, 2014).

7.1. Metode

U svrhu prikupljanja podataka koji će odgovoriti na istraživačko pitanje koje su usluge dostupne starijim ženama koje se suočavaju sa socijalnom isključenošću i siromaštvom na

području grada Vukovara korištena je kvalitativna istraživačka metodologija radi prirode tematike koja se obrađuje. Osim mogućnosti izravnog povezivanja sa zajednicom te uključivanja interesne populacije za pomoć u procjeni problema i potreba zajednice, kvalitativno istraživanje omogućuje dublje ispitivanje zajednice od kvantitativnih metoda te dopušta ljudski faktor (*Community Tool Box*, 2024). Prvotno je provedeno pretraživanje internetske baze podataka subjekata relevantnih za ovu temu. U nastavku popis istih:

Državni zavod za statistiku,

Eurostat,

Provedbeni plan Grada Vukovara,

Socijalni plan Vukovarsko srijemske županije 2021.- 2027.,

Izvješće pučke pravobraniteljice,

Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti,

Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga 2021.- 2027.,

Geostat te mrežne stranice udruga povezanih s tematikom.

Nadalje, korištena je metoda polustrukturiranog intervjua radi svojih prednosti prethodno pripremljenog sadržaja i redoslijeda pitanja, ali i načina ispitivanja, u kojem intervjuer ima slobodu postaviti i samo neka pitanja, ali dobiva odgovor na sva (Hajncel, 2018). Ispitanici su odabrani temeljem relevantnosti za istraživačko pitanje te je stoga korišten namjerni uzorak. Ispitanici su prethodno kontaktirani telefonom ili e-mailom te su svi razgovori na taj način bili najavljeni. Za slučaj odbijanja ili nemogućnosti sudjelovanja planiranih ispitanika u istraživanju, studentice su u rezervi imale još četiri potencijalna ispitanika, kako bi svi intervjui bili pravovremeno odrađeni. Dva planirana ispitanika nisu bila u mogućnosti sudjelovati radi drugih poslovnih obveza, što nije dovelo do odstupanja od planiranog nacrta istraživanja jer su prethodno planirane rezerve.

Pitanja za intervju kreirana su zajednički, a proizlazila su iz prethodne analize tematike te dogovorenog smjera procjene.

7.2. Sudionici

S obzirom da su ispitanice četiri različite skupine; starije žene, predstavnici organizacija civilnog društva, stručnjaci te donositelji odluka, pitanja su uz minimalne korekcije prilagođavana svim ispitanicima. Korištena pitanja navedena su u Prilogu 1. Ukupno je ispitano 14 osoba, 2

ispitanika po članu tima. Najviše ispitanika su starije žene (7), zatim predstavnici organizacija civilnog društva koje djeluju na području Grada Vukovara (3), stručnjaci (2) i donositelji odluka (2). Predviđeno trajanje intervjua je bilo 20 do 25 minuta, ali je stvarno vrijeme provedenih intervjua bilo od 20 do 45 minuta. U tablici 5 navedeni su konkretni ispitanici te njihova obilježja. Ispitanici od 1 do 7 birani su sukladno obilježjima i dijelu grada u kojem žive.

Tablica 5. Prikaz ispitanika za intervjuiranje

ISPITANIK	Konkretne osobe i njihova obilježja	Spol	Dob
Ispitanik 1	Starija osoba 65- 75	ženski	Starija
Ispitanik 2	Starija osoba 75- 95	ženski	Starija
Ispitanik 3	Starija osoba koja živi na rubnom dijelu grada	ženski	Starija
Ispitanik 4	Starija osoba koja živi u centru grada	ženski	Starija
Ispitanik 5	Starija osoba koja je uključena u zajednicu	ženski	Starija
Ispitanik 6	Starija osoba koja živi u samačkom kućanstvu	ženski	Starija
Ispitanik 7	Starija osoba koja živi s obitelji	ženski	Starija
Ispitanik 8	Predstavnik organizacije civilnog društva	ženski	Srednja
Ispitanik 9	Stručnjak- fakultetski profesor	ženski	Srednja
Ispitanik 10	Predstavnik organizacije civilnog društva	ženski	Srednja
Ispitanik 11	Stručnjak- socijalni radnik Zavoda koji radi sa starijim osobama	ženski	Srednja
Ispitanik 12	Donositelj odluka- zaposlenik Grada	muški	Srednja
Ispitanik 13	Donositelj odluka- zaposlenik Grada koji radi s udrugama socijale	muški	Srednja
Ispitanik 14	Predstavnik organizacije civilnog društva	muški	Srednja

Izvor: Autori

7.3. Postupak provođenja istraživanja

Svi intervjui provedeni su individualno, licem u lice u razdoblju od 8. do 12. travnja 2024. godine. Starije žene ispitane su u prostorijama Udruge žena Vukovar, a ostali razgovori provedeni su u ustanovama ispitanika. Svi razgovori protekli su u ugodnoj, smirenoj atmosferi, bez ikakvih distrakcija. Razgovorima je prethodilo potpisivanje suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju u kojoj se sudionicima jamči potpuna anonimnost radi zaštite privatnosti. Svi

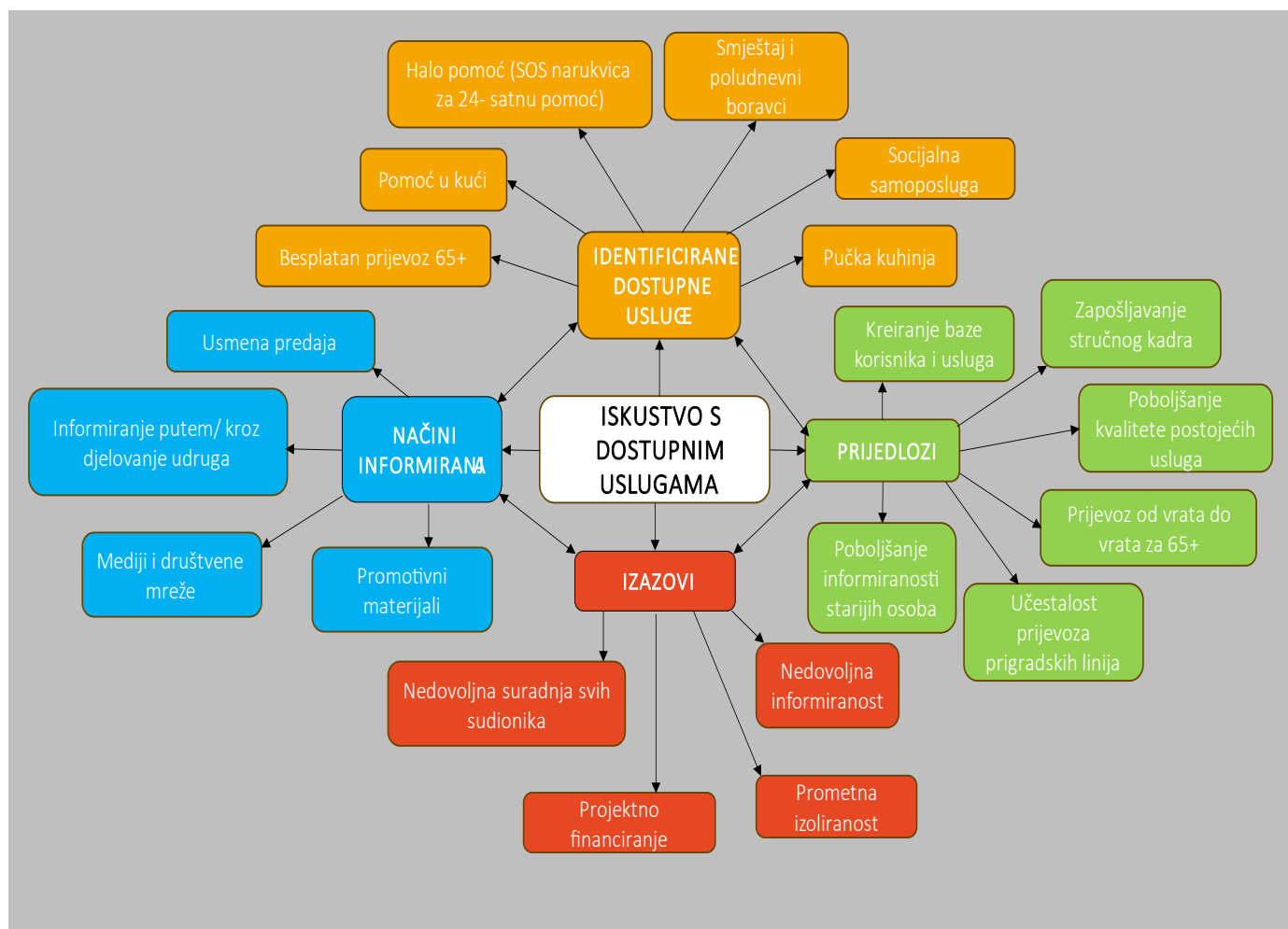
razgovori su snimani mobilnim uređajima (audio snimak) od strane studentica za potrebe dalje obrade podataka, za što je prethodno tražen pristanak ispitanika.

7.4. Analiza podataka

Sve studentice napravile su transkripte provedenih intervjua u word dokumentu koji su podijeljeni s ostalim članovima grupe putem zajedničkog *google folder-a*. Svaki član grupe je pročitao svaki transkript kako bi svi dobili širu sliku potreba i poteškoća zajednice iz različitih perspektiva. Za pomoć pri obradi podataka korišteni su word i *excel* aplikacije iz *Microsoft Office* paketa te *google* disk, kako bi svaki dokument bio podijeljen sa svim članovima grupe i kako bi svi imali priliku grupno komentirati.

U svrhu obrade podataka sažeti su odgovori te razvijeni kodovi na osnovu transkripta. Svaka je studentica razvila kodove za svoja dva provedena intervjua. Kodovi svih intervjua kopirani su u zajednički *excel* dokument te isprintani. Kodove istog seta pitanja suglasno su grupirani u određene skupove, rangirani prema učestalosti, odnosno, oni kodovi koji se više puta spominju rangirani su pri vrhu. Prema sadržaju grupiranih kodova dodijeljeni su nazivi svakom skupu (nazivi kategorija). Na taj način zajedničkom analizom razvijene su kategorije i teme za tematski okvir koji odgovara na istraživačko pitanje. Svaku kategoriju autori su potkrijepili najrelevantnijim citatima iz intervjua.

Slika 19. Tematski okvir

Izvor: Autori

8. REZULTATI I RASPRAVA

Kroz 14 provedenih intervjua sa starijim ženama, predstavnicima organizacija civilnog društva koje djeluju na području Grada Vukovara, stručnjacima i donositeljima odluka pokušali smo identificirati kakvo je njihovo iskustvo sa dostupnim uslugama na području grada Vukovara za žene koje se suočavaju sa siromaštvom i socijalnom isključenošću.

Kroz analizu intervjua proizašle su četiri glavne teme rezultata:

- identificirane socijalne usluge
- načini informiranja
- prijedlozi i
- izazovi

Kroz dobivene povratne informacije o zaključcima od sudionika u istraživanju

podteme koje su odredile dublje razumijevanje istraživačkog problema bile su **poboljšanje kvalitete postojećih usluga, nedovoljna suradnja svih dionika i nedovoljna informiranost korisnika o uslugama.**

Tema: identificirane socijalne usluge

Ispitanici su navodili primjere dobre prakse postojećih usluga i njihov značaj za starije žene. Ujedno su sudionici izjavljivali koje su najčešće prepreke prilikom ostvarivanja usluga jer smatraju **prometnu nepovezanost prigradskih naselja** kao nedostatak u jednakoj dostupnosti usluga za sve žene.

Identificirane dostupne usluge su opisane kao kombinacija šest podtema: **besplatan prijevoz 65+**, pučka kuhinja, **pomoć u kući**, smještaj i **poludnevni boravci**, samoposluga i Halo pomoć (SOS narukvica za 24-satnu pomoć).

Podtema: Pomoć u kući

Prema izjavama sudionica, usluga pomoći u kući doprinosi prevenciji njihove institucionalizacije te samostalnom životu starijih osoba kod kuće, te bi rado da je ova usluga organizirana kao stalna usluga bez prekida. U poglavlju socijalne zaštite i uključenosti Akcijskog plana za provedbu Europskog stupa socijalnih prava za 2030. predlaže se inicijativa o dugotrajnoj skrbi i bolji pristup kvalitetnim uslugama za one kojima su potrebne.

„Program Zaželi je dobar što se tiče žena, ženama mnogo znači, za odlazak u trgovinu, za odlazak kod doktora, da podignu lijekove pa i da prošetaju s tim starijima. Puno znači da dođu da se druže nekada, sve one ovo kako tako, ali samoća ih najviše ubija i zato mislim da im je najpotrebnije to. Čim dođe neko kod nje malo će popričat s njom, obrisat će joj nešto, ali će se podružiti“ (Starija osoba uključena u zajednicu).

Sudionici su navodili kako ovako organizirane socijalne usluge doživljavaju kao priliku da ostanu uključene u život zajednice.

Tema: Izazovi

Sudionici istraživanja suglasni su da je **prometna izoliranost** prepreka za jednako sudjelovanje, odnosno korištenje dostupnih usluga na području grada. Ispitanici su isticali u svojim odgovorima da osobe koje žive u prigradskim dijelovima grada nemaju jednake mogućnosti kao osobe koje primjerice žive u centru grada ili drugim gradskim četvrtima. Autorice Knezić i Opačić (2021) su u svom radu usporedile dostupnost socijalnih usluga u općinama/gradovima s obzirom na broj stanovnika te su zaključile kako su građanima u siromaštvu dostupnije usluge u urbanim u odnosu na ruralne sredine, odnosno u gradovima s više od 20.000

stanovnika. Ispitanici su istaknuli važnost bolje prometne povezanosti ili osiguranja prijevoza za osobe 65+ od vrata do vrata. Knezić i Opačić (2021) u svome radu navode da prema mišljenju donositelja odluka i stručnjaka iako za starije osobe postoji široka lepeza socijalnih usluga da one osim pomoći u kući i dalje ne zadovoljavaju potrebe starijih osoba.

Podtema: Projektno financiranje

Ispitanici su isticali važnost održivosti već postojećih dostupnih socijalnih usluga i problem projektnog financiranja istih. Navodili su važnost kontinuiteta u pružanju i izazove s kojima se susreću kako bi pronašli načine za osiguranje *univerzalne dostupnosti* socijalnih usluga za sve građane u ranjivom položaju. Usto, navodili su važnost *korištenja dostupnih sredstava iz Europskih fondova* kojima se omogućava unapređenje dostupnosti socijalnih usluga.

“...ono što se mi kao udruge borimo, to je projektno financiranje. Jer ako imate projekt traje dvije- tri godine, konačno izvučete ljude da ih uključite u nešto, vidite da oni tu uživaju i da su prostor prihvatili kao svoj, domaćinski i onda nam prestane projekt” (Humanitarna udruga Duga)

“Trebalo bi biti kontinuirano i stalno. Ne možemo ih naviknuti na nešto i nakon 3, 4, 6 mjeseci, godinu dana i to onda ukinuti.” (Humanitarna udruga Duga)

”Iste prepreke npr. taj projekt traje određeno vrijeme određeni period i sad kad istekne taj period, onda se čeka da se vidi hoće to opet zaživjeti.” (Hrvatski Zavod za socijalni rad, Područni ured Vukovar)

„...Nedostatak je da je ta usluga kroz projektnu aktivnost znači da kroz određeni vremenski period vjerojatno da će ta usluga biti gotova“ (Stručnjak).

Podtema: Poboljšanje informiranosti starijih osoba

Ispitanici su navodili da su *usmena predaja* i *radio* najbolji načini informiranja te su isticali udruge kao prepoznatljiva mjesta za prenošenja važnih informacija. U Nacionalnom planu razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. istaknuta je važnost informiranja javnosti, organiziranju kampanja i podizanju svijesti s ciljem razvoja i jačanja socijalnih usluga u zajednici. Sudionici su istaknuli da bez obzira na dostupne načine informiranja i dalje postoji potreba za većom informiranosti u smislu prijenosa informacija kako o uslugama tako i o dostupnim aktivnostima na području grada. Prema izjavama sudionika, načini

informiranja koje su isticali kao prijedloge su *info letci* i „*Info točke*“ (mjesto na kojem će dobiti cjelovite informacije o njima važnim pravima i uslugama koje su im dostupne). Baturina (2021) je u svom istraživanju utvrdio nedovoljnu informiranost starijih osoba, posebice o njihovim socijalnim pravima.

“Ono što se kod nas pokazalo dobrim, to je prenošenje informacija usmeno,” “Usmena predaja i dalje je najvažnija.” (Humanitarna udruga Duga)

“...a na kraju krajeva ljudi međusobno komuniciraju, znate starije osobe obično su uvijek netko s nekim u kontaktu i uvijek međusobno čuju jedni od drugih.” (Hrvatski Zavod za socijalni rad, područni ured Vukovar)

“pa ja se uglavnom o svemu informiram u Udruzi žena” (Starija osoba 65-75)

”Možda dostava letaka na kućne adrese isto ne bi bilo loše iz razloga jer neke starije osobe su možda polupokretni ili su nepokretna, a možda bi im bilo dobro da znaju za neku informaciju.”(Stručnjak)

„...treba biti neki javni prostor gdje prolaze starije osobe gdje znamo sigurno da se okupljaju, kao što sam navela tržnice crkve, možda nekakve udruge, a ne znam javni prostor“ (Stručnjak)

Podtema: Poboljšanje kvalitete postojećih usluga

Prema izjavama sudionika *zajedničko djelovanje* različitih dionika su preduvjet za uspješniji odgovor na potrebe korisnika na području na kojem žive. Uključenost civilnog društva i suradnja svih relevantnih dionika nužne su za razvoj socijalnih usluga u zajednici (Baturina, 2021). Usto, sudionici su izjavljivali da je *zajednička suradnja* (udruge, stručnjaci, donositelji odluka) ključan čimbenik za daljnji razvoj usluga u lokalnoj zajednici. Nadalje, sudionici su istaknuli važnost *uključivanja korisnika* u planiranje i razvoj socijalnih usluga na način da oni budu kreatori usluga i da se njihovi prijedlozi uvažavaju pri kreiranju usluga.

“Tako u udrugama trebaju biti uključene starije osobe, barem imati nekakvu poziciju da se čuje njihov glas, da budu predstavnici tih starijih osoba, da ne budu samo pasivni primatelji različiti usluga, da oni trebaju imati aktivnu ulogu u cijeloj toj priči.” (Stručnjak)

Jedan od strateških ciljeva Vlade Republike Hrvatske jeste smanjenje nejednakosti u pristupu socijalnim uslugama, stoga se *istraživanje o dostupnosti socijalnih usluga* u Republici Hrvatskoj navodi kao ključni element za strateško planiranje u pružanju, ugovaranju i koordiniranju sustava socijalnih usluga (Svjetska banka, 2019).

Važno je razumjeti da stariji ljudi žele živjeti što duže i što kvalitetnije, a primarno je na državi da osigura pojedincu da se vrati ili ostane u društvu i bude član zajednice koju je pomogao graditi.

“Različite organizacije i udruge kao što je Udruga žena u Vukovaru jedan dobar potencijal gdje se može baš razvijati takve usluge.” (Stručnjak).

Slika 20. Aktivnosti u Udruzi žena Vukovar

Izvor: Privatna Zbirka Udruge žena Vukovar

„...Mislim da trebamo pratiti korak stanovništva, odnosno starijih žena i oslušivati njihove potrebe i na taj način poboljšati usluge., ...provoditi istraživanja u kojima one imaju pravo glasa da kažu nešto, da ispričaju nešto, da preporuč nešto“ “...ima prostora i za druge i za naše podizanje kvalitete i naših usluga, čak i proširenje, ali definitivno ima prostora” (Humanitarna udruga Duga).

Budućnost brige za starije osobe će zahtijevati *inovativne pristupe koji će se*

temeljiti na tehnologiji, osiguravanju kvalitete života, osnaživanju starijih osoba i razvoju novih pristupa brizi (Mali, 2019). “...nekakva kombinacija svih tih dionika u društvu bi trebali biti u toj priči” (Stručnjak, grad Vukovar)

Slika 21. Aktivnosti u Udruzi

Izvor: Privatna Zbirka Udruge žena Vukovar

Slika 22. Aktivnosti u udruzi

Izvor: Privatna Zbirka Udruge žena Vukovar

“...dobra suradnja među udrugama među jedinicama lokalne, regionalne samouprave, tu ne smijemo zaboraviti Centar za socijalnu skrb. Oni se isto trebaju otvoriti, isto trebaju shvatiti o čemu se radi i jednostavno suradnja sa svima, svih nas i da se konačno nekako uskladi to financiranje.” (Humanitarna udruga Duga)

“Zato što da bismo procijenili da je nešto kvalitetno moramo imati neke parametre na temelju čega ćemo mjeriti tu kvalitetu.” (Stručnjak).

9. PREPORUKE

Analizom utvrđenih rezultata istraživanja prikupljeno je više informacija o problemu rizika od siromaštva starijih žena na području grada Vukovara, te sukladno tome izvedeni zaključci te započeta izrada preporuka.

Prilikom izrade preporuka korištena je Shema planiranja strategije *Midwest* akademije koja raspisuje način planiranja strategije. Shema omogućuje pomicanje sudionika tijekom procesa planiranja na sistematičan način i logičnim redosljedom. Shema planiranja strategije *Midwest* akademije se sastoji od spektra dionika, dijagrama strategije i zvijezde razrade strategije.

Na navedenu tematiku definiran je dugoročni cilj koji glasi „Unaprjeđenje postojećih usluga“, te 5 specifičnih ciljeva:

- a) Poboljšanje informiranosti pružatelja usluga i korisnika
- b) Umrežavanje dionika
- c) Praćenje provedbe Socijalnog plana županije i Provedbenog plana
- d) Istraživanje zadovoljstva korisnika postojećim uslugama i zagovaranje za donošenje strategije razvoja socijalnih usluga
- e) Zagovaranje – inicijativa prema gradu za Centar za starije osobe s lepezom usluga

Od definiranih 5 specifičnih ciljeva detaljno su obrađena sljedeća 2 specifična cilja:

- Praćenje provedbe Socijalnog plana županije i Provedbenog plana grada
- Istraživanje zadovoljstva korisnika postojećim uslugama i zagovaranje za donošenje strategije razvoja socijalnih usluga.

9.1. Praćenje provedbe Socijalnog plana županije i Provedbenog plana grada

Socijalni plan za razdoblje od 2021. do 2027. strateški je dokument Vukovarsko-srijemske županije koji obuhvaća aktivnosti usmjerene na smanjenje socijalne isključenosti i siromaštva, kao i razvoj institucionalnih i vaninstitucionalnih socijalnih usluga kao mehanizam prevencije socijalne isključenosti. U skladu sa definiranim prioritetima Socijalnog plana (2021) starije osobe prepoznate su kao ranjiva skupina, a definiranim ciljevima nastojati će se povećati dostupnost socijalnih usluga, unaprijediti njihova kvaliteta, osnažiti kapacitete pružatelja socijalnih usluga i uspostaviti suradnju među pružateljima socijalnih usluga.

U svrhu povećanja vjerojatnosti rješavanja problema prepoznatog u zajednici definirani su koraci koji će omogućiti rješavanje problema. Razrađena je Shema planiranja strategije *Midwest* Akademije u suradnji sa Udrugom žena Vukovar.

Nastavno na preporuke koje su proizašle prilikom društveno korisnog učenja u zajednici, u suradnji sa Udrugom žena Vukovar kroz organizacijska razmatranja razmotreni su resursi koje bi Udruga Žena Vukovar implementirala u razvoj strategije za praćenje provedbe Socijalnog plana županije i Provedbenog plana grada. Udruga ima dugogodišnje iskustvo u pružanju socijalnih usluga te stručno osoblje, no da bi se strategija uspješno provela, prepoznata je važnost uključivanja volontera stručnjaka, koji bi svoj doprinos dali aktivnim sudjelovanjem na sjednicama gradskog vijeća i županijskim skupštinama kako bi pratili provedbu Socijalnog plana VSŽ i Provedbenog plana grada Vukovara. Uključivanjem volontera doprinosi se jačanju organizacijskih kapaciteta udruge. Jedan od glavnih alata prilikom uključivanja volontera jest njihova stručnost iz područja socijalne skrbi, prava i psihologije te potrebne vještine pregovaranja kako bi organizacija imala moć nad donositeljima odluka.

Aktivni saveznici za rješavanje ovog specifičnog cilja su predstojnik Područnog ureda HZSR Vukovar, predsjednica Humanitarne udruge „Duga“, predsjednik Društva Multiple skleroze Vukovarsko-srijemske županije, predsjednik Gradskog društva Crvenog križa Vukovar, te ravnateljica Doma za starije i nemoćne „Primum“. Aktivne saveznike je potrebno dodatno osnažiti i povećati koheziju kako bi aktivno sudjelovali u razvoju strategije.

Pasivni saveznici za rješavanje navedenog specifičnog cilja jesu predsjednik Udruge umirovljenika „Borovo naselje“, Predsjednik Hrvatske udruge umirovljenika i invalida rada grada Vukovara, župan Vukovarsko-srijemske županije, pročelnik Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Vukovarsko-srijemske županije, gradonačelnik Vukovara, zamjenik

gradonačelnika, te pročelnik Upravnog odjela za društvene djelatnosti grada Vukovara. Pasivne saveznike je potrebo pozvati na sastanak kako bi ih potakli na suradnju za razvoj strategije te kako bi postali aktivni saveznici u toj strategiji. Važno je predstaviti im sve ciljeve, resurse te prednosti ove strategije za budućnost rada udruge koje pružaju socijalne usluge.

Neutralni saveznici jesu gradski vijećnici i županijski vijećnici. Potrebno je s neutralnim saveznicima izgraditi odnos putem sastanaka i prezentiranja glavnog problema, to jest, siromaštva starijih žena na području Vukovara, te mogućih rješenja kako bi se taj problem riješio.

Strategija za ostvarivanje specifičnog cilja „Praćenje provedbe Socijalnog plana županije i Provedbenog plana grada“ jest suradnja s donositeljima odluka.

Taktike:

- Komunikacija: Otvorenom komunikacijom s tijelima lokalne vlasti zaduženim za provedbu plana ugovoriti iduće korake i odrediti vremenski period za ispunjenje istih. Sastanak sa donositeljima odluka-ugovoriti sastanak s tijelima zaduženim za provedbu planova, te daljnjom komunikacijom konkretno navesti koje stavke su ispunjene, te u kojem vremenskom periodu će iduće stavke biti ispunjene. Ukoliko je ugovoren sastanak s donositeljima odluka, može se zaključiti koliko je stavki iz planova ispunjeno, te na čemu treba uložiti još truda i kako bi se moglo osigurati građanima.
- Jasni sporazumi: Na sastancima imati partnerski odnos. Jasnim sporazumima može se spriječiti pojava poteškoća u definiranju zadataka koji se trebaju izvršiti (vrsta i opseg resursa treba biti podijeljena). Međusobno razumijevanje također pomaže koordinirati napore i resurse. (Homan, 2015.)
- „Decision making“: Točno odrediti koja pitanja još nisu odgovorena, koje potrebe građana se trebaju ispuniti, konkretizirati odluke kako bi se maksimalizirale usluge u zajednici (izvaninstitucionalne i one unutar institucija).
- Promatranje i evaluacija: Nakon sastanaka pratiti koliko lokalna vlast ispunjava dogovore i koliko zadaci dobro funkcioniraju.

Taktika 1. Komunikacija:

Ciljevi: Aktivnost je dio kontinuirane sistematične kampanje s ciljevima. Taktika će pomoći tako što se jasnom i otvorenom komunikacijom postižu sporazumi, dogovori ili kompromisi,

te se izgrađuje odnos i stvara partnerstvo – timski rad. Taktika je komplementarna jer se zalaže za aktivno slušanje i uspostavljanje dogovora. Uključuje lekcije jer su i s dosadašnjom komunikacijom sa stručnjacima utvrđeni resurse ili ono što treba još poboljšati.

Target: Meta su donositelji odluka i tijela lokalne vlasti. Taktika će utjecati na metu tako da se stvori čimbenik pravovremenosti, te da se svi ciljevi definirani od strane mete ispune, ili unaprijede. Reakcija mete će najvjerojatnije biti pristanak na uspostavljanje partnerstva, ali ih je pri tome koraku potrebno uvjeriti i jasno definirati što želimo postići, kako ne bi naišli na otpor.

Lokacija: Taktiku će biti provedena u prostorijama lokalne i regionalne samouprave, odnosno prostorijama donositelja odluka obzirom da su oni meta.

Poruka: Obzirom da će način komuniciranja s donositeljima odluka biti jasan, definiran, opisnog sadržaja, uz spremnost na dogovore, komunikacija će ishodom biti razumljiva, uvjerljiva uz nove zaključke pri dogovorima.

Timing: Ovu aktivnost je dobro provesti u predizborno vrijeme jer su tada donositelji odluka najaktivniji, te također je potrebno provesti prije isteka roka provedbenog plana (godina izvršenja stavki u planu je definirana). U to vrijeme mi moguće je ostvariti moć pri dogovorima, a meta bi bila uvelike spremna na kompromise. Aktivnost traje sve dok se ne zadovolje i ostvare sve potrebe zajednice te dok se ne izgradi dugoročno kvalitetno partnerstvo.

Resursi: Akcija je vrijedna vremena, energije i resursa jer će omogućiti ispunjavanje željenog cilja. Dostatan je i stručni kadar koji ima izgrađene vještine aktivnog slušanja i pregovaranja kako bi mogli poteknuti metu na djelovanje.

Ton: Komunikaciju mora biti usmjerena na pozitivan, smiren ton, pun aktivnog slušanja i spremnosti na dogovore, ali jasno definirane. Komunikacija će imati također i uvjerljiv ton, jer se zalaže za dobrobit zajednice.

Organizacija: Članovi će dobiti uvid u potrebe i nove ideje. Taktika gradi partnerske odnose što znači da će i nadalje privući nove članove vezane za istu tematiku. Taktika je zanimljiva i omogućuje usvajanje novih vještina.

Odnosi: Taktika uspostavlja timski rad te promovira partnerstvo. Taktika će približiti dionicima ciljane gledišta jer će im biti definirane i približene potrebe koje se trebaju realizirati. Dionici

će otvorenom komunikacijom pri sastancima dobiti uvid u ono što je potrebno unaprijediti te će imati priliku promovirati nove ideje i realizirati ih. Potrebno je uspostaviti kontakt i ugovoriti sastanke upravo s donositeljima odluka te s njima surađivati.

Ponovno grupiranje: Ponovnim sastancima može se proslaviti unaprijeđeno i realizirano. Daljnjim kontinuitetom partnerskih odnosa također se slavi postignuto. Mjeri se realizaciju ugovorenih ideja vezanih za specifičan cilj, a u budućem kontaktu s korisnicima usluga važno je dobiti povratne informacije o ispunjenju definiranih ciljeva.

Taktika 2. „Decision making“

Ciljevi: Aktivnost je dio kontinuirane sistematične kampanje s ciljevima jer se uz donošenje odluka ciljevi i realiziraju. Taktika će pomoći u postizanju cilja, tako što će biti konkretizirani i definirani točni propusti u dosadašnjim uslugama i pravima, kako bi zajedno s dionicima mogli unaprijediti isto. Taktika uključuje dosadašnje naučene lekcije, jer upravo iz dosadašnjih analiza proizlazi ono na čemu je potrebno raditi kako bi se maksimalno osiguralo korisnicima usluga. Ne treba se bojati konfrontirati sugovornike (Kirst – Ashmann and Hull, 2015).

Target: Meta je ista kao i u prethodnoj taktici. Meta ima utjecaj jer usvaja prijedloge i provodi ih u djelo. Propuste na koje se ukaže i odluke koje se donesu za poboljšanje usluga za građane, meta realizira i provodi. Ukoliko se vlastitim načinom pokaže meti otvorenost za suradnju, ali i jasno definirani ciljevi, očekuje se da će meta razumjeti da je donošenje novih odluka u najboljem interesu za sve.

Lokacija: Taktiku će biti provedena kao i prethodna, u prostorijama/uredima dionika-stručnjaka.

Poruka: Ova taktika komunicira jasne propuste prema kojima se grade daljnje akcije. Također naglašava i ono pozitivno, čega se i nadalje treba držati. Taktika je razumljiva i uvjerljiva jer su prisutni elementi konkretiziranja, definiranja te provođenja riječi u djelo.

Timing: Ovu taktiku treba provesti nakon uspostave kontakta sa dionicima te nakon izgradnje suradnje i partnerskog odnosa, zato jer nakon uspostave suradnje moguće je zajednički donositi odluke i utjecati na iste. Aktivnost će trajati pravovremeno, čim se definiraju odluke koje će se nadalje provesti u praksu.

Resursi: Akcija je uvelike vrijedna jer upravo donošenje odluka ishodi ka realizaciji ciljeva, što podrazumijeva unaprjeđenje života građana. Dovoljno je kapaciteta za taktiku, također ju je moguće i proširiti dalje, najvažnije je uspostaviti suradnju.

Ton: Ton akcije je jasan i definiran. Dionici će biti spremni na promjene jer će im tijekom suradnje biti ukazano na prednosti unaprjeđenja usluga.

Organizacija: Taktika na članove grupe utječe tako da će i druga strana osjetiti potrebu za većim angažmanom, biti će spremnija zauzeti se za svoje građane.

Odnosi: Taktika utječe na stvaranje dugoročnih partnerstva s članovima.

Ponovno grupiranje: Kada se ispita i analizira zadovoljstvo građana sa sada unaprijeđenim uslugama i stavkama iz provedbenih planova, važno je proslaviti s novim partnerima. Važno je izmjeriti sveobuhvatnost unaprjeđenja usluga te zadovoljstvo s dosadašnjom suradnjom.

Taktika 3. Promatranje i evaluacija

Ciljevi: Taktika utječe na spoznaju zadovoljstva građana, kontinuiranim kontaktom s donositeljima odluka, te sastancima, upravo s građanima, provodi se praćenje dogovorenih odluka i realizacija ciljeva.

Target: Meta su u kontinuiranom kontaktu donositelji odluka, ali u ovome dijelu i građani koji konzumiraju unaprijeđene usluge u zajednici. Obzirom da su tijekom sastanaka obuhvaćane sve stavke koje treba unaprijediti, očekuje se zadovoljstvo građana. Ukoliko još na nečemu treba raditi kako bi se poboljšalo zadovoljstvo građana, važno je biti spreman i na tu reakciju te u tome slučaju i nadalje provoditi strategiju zagovaranja građana.

Lokacija: Taktika će biti provedena u prostorijama udruga grada Vukovara, kako bi bio ostvaren kontakt s korisnicima i pristup povratnim informacijama. Također je važno nastaviti sa sastancima s donositeljima odluka u njihovim prostorijama kako bi kontinuirano izvještavali o stanju.

Poruka: Taktika prenosi da je važno imati povratnu informaciju građana, kontinuirano se zalagati za opću dobrobit, biti aktivan unutar zajednice te njegovati partnerske odnose.

Timing: Ovu aktivnost potrebno je provesti nakon što su donesene odluke u prethodnoj taktici, kako bi bila popraćena provedba istih i kako bi se radilo na evaluaciji. U ovome dijelu također

je potrebno i pratiti medije i novinarske izvještaje koji prenose ovu tematiku, kako bi bili obuhvaćeni svi izvori informacija koje će ukazati na zadovoljstvo donesenih odluka.

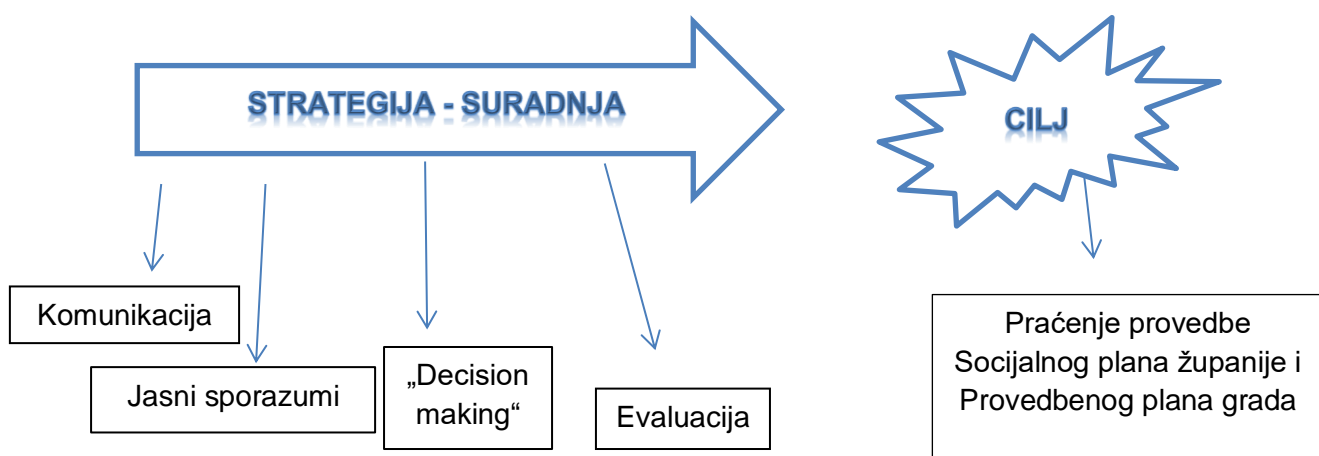
Resursi: Ova akcija je iznimno važna. Bez evaluacije nisu poznate povratne informacije ciljane skupine za koju se i realiziraju unaprjeđenja. Najveći element je angažiranost, odnosno segment ljudskih resursa, jer je najvažnije pratiti trenutna stanja u društvu. Akciju se širi nadalje, ovisno o povratnim informacijama.

Ton: Ton akcije je uzbudljiv jer je angažiranost grupe vrlo izražena. U kontaktu s korisnicima usluga postižu se kvalitetni odnosi i kvalitetan život. Potrebno je uistinu čuti ljude, a ne samo poslušati.

Organizacija: Praćenjem i evaluacijom svi imaju priliku iskazati svoja mišljenja. Taktika uvelike utječe na zadržavanje trenutnih suradnika jer su donositeljima odluka podneseni izvještaji, a građani pitani za povratne informacije. Taktika gradi povjerenje i s povratnim informacijama omogućuje usvajanje novih vještina.

Odnosi: Akcija utječe da stvorimo odnose povjerenja s građanima. Vrlo je važno pokazati im spremnost za djelovanje na njihove povratne informacije. Akcija stvara nove odnose jer će tako biti ostvaren kontakt s velikim brojem korisnika usluga u zajednici. I nadalje je potrebno aktivno kontinuirano surađivati s donositeljima odluka, s kojima su i do sada odrađivani sastanci, kao i timski rad svih članova grupe.

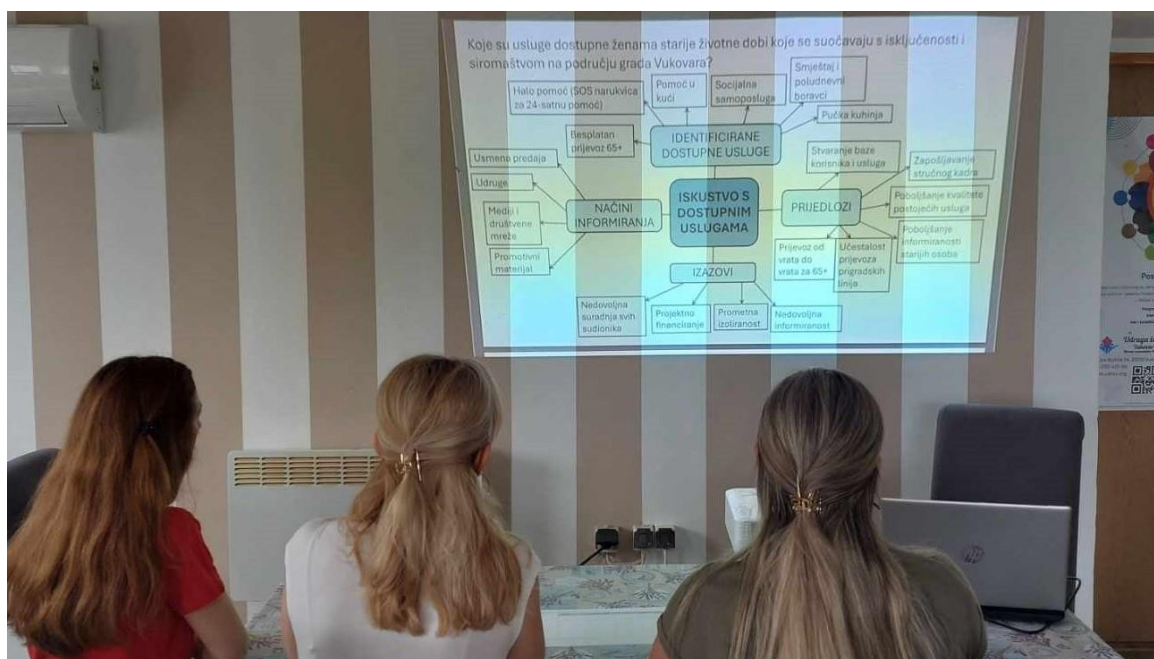
Ponovno grupiranje: Procesom evaluacije dobivaju se informacije o uspješnosti. Evaluacijom se mjeri postignuto, kao i zadovoljstvo. Sada je svaki napredak potrebno proslaviti i sa donositeljima odluka, ali i zajedno s građanima.

9.2. Radionica s Udrugom žena Vukovar u svrhu razrade cilja - istraživanje zadovoljstva korisnika postojećim uslugama i zagovaranje za donošenje strategije razvoja socijalnih usluga.

7.5.2024. grupa je posjetila Udrugu Žena Vukovar te s njihove tri zaposlenice razradila strategiju za rješavanje problema siromaštva starijih žena na području grada Vukovara. Na samom početku obrazložen je tematski okvir te dugoročni i specifični ciljevi. Nakon toga, zajedno s djelatnicima Udruge, razrađen je specifičan cilj „Istraživanje zadovoljstva korisnika postojećim uslugama i zagovaranje za donošenje strategije razvoja socijalnih usluga“.

Slika 23. Prikaz rada u Udruzi

Izvor: privatna arhiva Udruge

Slika 24. Prikaz rada u Udruzi

Izvor: privatna arhiva Udruge

Cilj strategije jest istražiti zadovoljstvo korisnika postojećim uslugama na području grada Vukovara te inicijativa za dodatan razvoj usluga. Udruga Žena Vukovar u provedbu navedene strategije od resursa unosi stručno osoblje te svoju već izgrađenu reputaciju i dugogodišnje iskustvo u radu sa starijim ženama. U provedbu strategije Udruga unosi i resurse poput prostora za sastanke s lokalnom i regionalnom samoupravom, kao i tehničku opremljenost (laptopi, projektor, printer) za

potrebe prezentacije i provedbe radnih sastanaka. Jedna od glavnih prednosti Udruge žena, koja bi mogla dodatno omogućiti razvoj strategije te povećati moć same Udruge, jest već izgrađena reputacija i karijera, te dugogodišnje iskustvo u pružanju socijalnih usluga ženama starije dobi. Jednako tako, izgrađena baza volontera i brojni vanjski suradnici/ce Udruge su koji su neizostavan ljudski potencijal za provedbu definirane strategije. Ova strategija može doprinijeti i ojačati Udrugu Žena Vukovar tako što će povećati broj članova Udruge te osigurati povećanje resursa za provedbu svojih programa.

Aktivni saveznici u ovoj strategiji jesu zaposlenica Udruge za podršku žrtvama i svjedocima, predsjednik Lions kluba, ravnateljica Doma za starije i nemoćne Primum, socijalna radnica, gradonačelnik Vukovara, zamjenik župana Vukovarsko-srijemske županije, policijska službenica iz odjela za prevenciju, te stručnjaci pojedinci-pravnica i psihologinja. Kako bi doprinijeli razvoju ove strategije, potrebno je aktivne saveznike prije svega identificirati, kontaktirati te ohrabriti kako bi povećali koheziju, a to bismo postigli putem zajedničkih sastanaka na kojima bi prezentirali navedenu strategiju za rješavanje problema siromaštva starijih žena.

Pasivni saveznici jesu predsjednica Humanitarne udruge „Duga“, predsjednik Udruge osoba s invaliditetom „Vuka“ Vukovar, predstojnik Područnog ureda HZSR Vukovar, župan Vukovarsko-srijemske županije, pročelnik Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb Vukovarsko-srijemske županije, zdravstvo. Da bi pasivni saveznici prešli u aktivne saveznike, važno je potaknuti ih na sudjelovanje u razvoju strategije te im pružiti priliku da podrže strategiju.

Neutralni saveznici ove strategije jesu predsjednik Udruge umirovljenika „Borovo naselje“ i predsjednik Hrvatske udruge umirovljenika i invalida rada grada Vukovara. Kako bi neutralni saveznici postali pasivni saveznici, važno je da ih informiramo o samom problemu, ciljevima i strategijama za rješavanje problema, te osvojimo njihovo povjerenje i izgradimo kvalitetan odnos.

Taktike koje omogućuju da se postigne specifični cilj i istraži zadovoljstvo postojećim uslugama te zagovara strategija razvoja usluga jest:

- stupiti u kontakt s donositeljima odluka, te aktivnim i pasivnim saveznicima-uputiti im poziv putem elektroničke pošte te ih pozvati na sastanak
- prezentacija prijedloga i rezultata istraživanja- izvještavanje o rezultatima prethodno provedenog istraživanja te mogućim prijedlozima za rješavanje problema
- izrada letaka koji bi se dijelili građanima, održavanje javnih tribina na kojima će se informirati o navedenom problemu te aktivno sudjelovati i intervencije u mjesnim odborima.
- nastupi u lokalnim medijima poput radija i novina –informiranje građana o navedenom problemu i mogućim strategijama za rješavanje istog.
- sastanci s donositeljima odluka
- pregovaranje o razvoju strategija

Navedene taktike bi pomogle ostvariti pritisak na donositelje odluka kako bi isti podržali inicijativu o razvoju strategija socijalnih usluga.

Taktika 1. Stupiti u kontakt s donositeljima odluka, pasivnim i aktivnim saveznicima

Ciljevi: Navedena taktika služi za izgradnju odnosa s donositeljima odluka jer to pomaže ostvarenje kratkoročnog cilja pomoću zagovaranja, kao i dugoročnog cilja. To je prvi korak u postizanju cilja, jer bez kontakta i izgrađenog odnosa nije moguće utjecati na odluke lokalne i regionalne samouprave. Jedna od glavnih vještina koje su naučene u prethodnim akcijama, a i od velike važnosti je i za ovu taktiku jest vještina pregovaranja ali i aktivnog slušanja.

Target: Meta taktike jesu donositelji odluka, tj. lokalna i regionalna samouprava jer oni imaju moć i raspolazu financijskim sredstvima koje su ključne za provedbu aktivnosti. Nakon kontakta i povratne informacije, postoji mogućnost ostvarenja cilja. Izvjesna reakcija mete jest protivljenje za donošenje strategije razvoja socijalnih usluga, ali važno je imati izgrađenu vještinu pregovaranja i informirati ih o problemu te na taj način smanjiti nezadovoljstvo i protivljenje. Isto tako, meta su i aktivni saveznici koji će pomoći ojačati moć nad donositeljima odluke.

Lokacija: Taktika će biti provedena u Udruzi, nakon slanja elektronske pošte svim donositeljima odluka i saveznicima te obavijesti o sastanku.

Poruka: Navedena taktika nastoji pozvati mete na sastanak na kojemu će detaljno prikazati informacije, plan i rezultate istraživanja. Važno je da poruka bude razumljiva i uvjerljiva kako bi dobili njihovu povratnu informaciju.

Timing: Nakon prikupljanja rezultata istraživanja, potrebno je provesti taktiku. Najbolji utjecaj bi se mogao ostvariti u predizborno vrijeme jer su donositelji odluka tada najaktivniji i lakše bi se utjecalo na njih. Navedena taktika će trajati sve dok ne stigne povratna informaciju od meta i ne bude dogovoren sljedeći sastanak.

Resursi: Taktika je izuzetno vrijedna vremena i energije jer predstavlja prvi i važan korak u postizanju cilja. Ukoliko nije uspostavljen kontakt i ostvaren odnos s metama, ostale taktike neće biti uspješne. Postoji dovoljno stručnog kadra koji bi omogućio provedbu taktike, posebice onih koji imaju već izgrađenu vještinu pregovaranja jer je to ključna vještina koja može pomoći dolasku do cilja.

Ton: Ton poruke i taktike treba biti smiren i uvjerljiv kako bi meta mogla reagirati i poslati povratnu informaciju.

Organizacija: Taktika može utjecati na privlačnost novih članova jer kada se stupi u kontakt s metama, omogućuje se usvajanje novih znanja i vještina, te povećava reputaciju same organizacije kao vrlo poželjne u zajednici jer potiče daljnji razvoj usluga koji je ključan za korisnike.

Odnosi: Važno je surađivati s organizacijama koja imaju slična gledišta kao i grupa, poput drugih udruga i organizacija koje pružaju socijalne usluge jer imaju iskustva, te izgradnjom čvrstog odnosa s istima, moguće je bolje utjecati na metu, to jest donositelje odluka koji su ključni u provedbi daljnjih aktivnosti. Taktika može pomoći izgradnji novih odnosa s onima koji imaju ista ili slična gledišta kao i odabrana organizacija.

Ponovo grupiranje: Nakon kontakta sa saveznicima i donositeljima odluka te njihovih pozitivnih povratnih informacija, bit će jasno je taktika uspjela, te je potrebno organizirati sastanak u udruzi s članovima udruge, kako bi bili detaljno razrađeni sljedeći koraci i organiziran sastanak s metama.

Taktika 6.: Sastanci s donositeljima odluka

Ciljevi: Nakon provedenih prethodnih taktika, ova taktika služi prezentiranju prijedloga i rezultata prije zadnje, ključne taktike pregovaranja. Vrlo je važna jer potiče izgradnju odnosa između organizacije i donositelja odluka.

Target: I u ovoj taktici meta su donositelji odluka jer su oni ključni saveznici u aktivnostima i strategijama jer pružaju potrebne resurse. Donositelji odluka bi se mogli protiviti prijedlozima, ali je ključno da im pružiti sve potrebne informacije kako bi imali jasniju viziju o samom problemu i ciljevima koji bi taj problem riješili.

Lokacija: Taktika bi se provela u prostorijama za sastanke u Županiji gdje se i inače provode takvi sastanci i pregovaranja.

Poruka: Taktika omogućava proširenje slike o problemu rizika od siromaštva starijih žena na području Vukovara, te potkrepljivanje informacija s rezultatima istraživanja o zadovoljstvu socijalnih usluga, ali i da pruži prijedloge za rješavanje problema. Poruka treba biti uvjerljiva kako bi više utjecala na metu.

Timing: Također je i u ovoj taktici ključno predizborno vrijeme jer je tada najveći utjecaj na donositelje odluka. Prilikom izvješćivanja o potencijalnim strategijama pojedinih stranaka u predizborno vrijeme, važno je istaknuti prijedloge i rezultate kako bi se ostvario veći utjecaj.

Resursi: Važno je da članovi budu stručno osoblje koje već ima dovoljno iskustva o problemu i socijalnim uslugama, te su važne vještine pregovaranja i aktivnog slušanja jer to omogućuje bolje raspolaganje informacijama i utjecaj na donositelje odluka.

Ton: Ton poruke mora biti uvjerljiv i odlučujući, ali nikako ne agresivan i ljut jer bi to ostvarilo kontraefekt. Uvjerljivost daje dodatnu sliku da iskustva i stručnosti te potrebna znanja o problemu.

Organizacija: Taktika ima pozitivan utjecaj na buduće i sadašnje članove jer potiče dodatnu izgradnju vještina i iskustava u vođenju i radu organizacije, te omogućuje potencijalno osiguranje dodatnih resursa za ostvarenje ciljeva i provedbu aktivnosti. Na taj način bi se i organizacija razvijala i širila područje djelovanja.

Odnosi: Ukoliko su prisutne potrebne vještine i informacije, taktika može vrlo pozitivno utjecati na ključne dionike (donositelje odluka) te isto tako može stvoriti nove, podržavajuće odnose s drugim ljudima koji imaju ista gledišta kao i grupa.

Ponovo grupiranje: Ukoliko se stupi u kontakt u pregovore s donositeljima odluka, to će dati informaciju o uspješnosti taktika te blizini ostvarenja cilja. Nakon provedenih sastanaka s metama, potrebno je organizirati i sastanke u udruzi kako bi bilo moguće evaluirati provedenu taktiku i pripremiti se za nadolazeće taktike

Taktika 7. Pregovaranje

Ciljevi: Taktika je dio kontinuirane kampanje jer se sastoji od raznih prethodnih taktika koje omogućuju da se dođe do željenog cilja. Ovo je ključna taktika za postizanje cilja jer omogućava pozitivno djelovanje na metu i ostvarenje cilja zagovaranja.

Target: Meta ove taktike su također donositelji odluka jer imaju važan utjecaj na raspodjelu resursa i omogućavanje daljnjeg rada organizacije. Moguće je protivljenje mete, no važni su odlučnost i uvjerljivost kako bi se ostvario cilj.

Lokacija: Taktika bi se provela u prostorijama za sastanke u Županiji gdje se i inače provode takvi sastanci i pregovaranja.

Poruka: Taktika bi trebala omogućiti prezentaciju prijedloga za rješavanje problema siromaštva starijih žena u Vukovaru te mora biti uvjerljiva kako bi potaknula donositelje odluka na suradnju.

Timing: Taktika bi se također provela u predizborno vrijeme kad i ostale taktike jer se tada može ostvariti najveći utjecaj na donositelje odluka i ostvariti definirani cilj.

Resursi: Važno je da članovi koji sudjeluju u sastanku imaju iskustva u pregovaranju te budu odlučni kako bi došli do cilja. Potrebno je dosta vremena i energije kako bi taktika uspjela, no važno je da se ne odustaje i da se ostvari cilj. Postoji dovoljno stručnog kadra s vještinama pregovaranja koji bi mogli provesti taktiku.

Ton: Ton poruke mora biti uvjerljiv i jasan kako ne bi negativno utjecao na donositelje odluka.

Organizacija: Navedena taktika može jako pozitivno utjecati na organizaciju jer potiče razvijanje vještina pregovaranja i može nam ostvariti dodatne resurse za aktivnosti organizacije koje su potrebne te na taj način povećati iskustvo i reputaciju same organizacije, a po potrebi i razvijati dodatne poslove i aktivnosti te zapošljavati nove kadrove i proširiti rad organizacije.

Odnosi: Taktika može pozitivno utjecati na ključne dionike te potaknuti na suradnju. Također omogućava da se meti približi gledišta i razmišljanja grupe kako bi se ostvarila suradnja. Potrebno je surađivati i s ostalim saveznicima koji imaju slična gledišta i iskustva.

Ponovo grupiranje: Ukoliko donositelji odluka pristanu na ponuđene prijedloge, to će značiti da je taktika bila uspješna. Nakon pregovora u udruzi se evaluiraju informacije sa sastanaka.

10. ZAKLJUČAK

Na temelju provedenog istraživanja možemo zaključiti kako je potrebno učiniti još mnogo napora kako bi socijalne usluge bile dostupnije i ravnomjernije raspoređene na području grada Vukovara za žene koje se suočavaju sa siromaštvom i socijalnom isključenošću. Većina ispitanika smatra kako postojeće socijalne usluge zadovoljavaju potrebe starijih osoba na području grada, te ističu program „Zaželi“ kao dobar primjer prakse u području pružanja dugotrajne skrbi za starije osobe. Socijalna usluga poput pomoći u kući omogućuje da se smanji rizik od socijalne isključenosti te je važno poticati održivost i kontinuitet ove usluge. Provedbom intervjua sa starijim ženama, stručnjacima iz područja socijalne skrbi, predstavnicima udruga te donositeljima odluka na području grada Vukovara, saznanja su kako grad Vukovar ima poprilično razvijene socijalne usluge, posebice za starije osobe, no potrebno ih je dodatno unaprjeđivati i razvijati. Iako Grad Vukovar ima razvijen niz socijalnih usluga koje se pružaju starijim osobama kako bi im se što duže omogućio neovisan život u zajednici i spriječila institucionalizacija, ispitanici su istaknuli nedovoljnu informiranost o samim uslugama, kao i o načinima i mogućnostima njihova korištenja. Navodi se prometna nepovezanost prigradskih naselja kao nedostatak u jednakoj dostupnosti usluga za sve žene. Dijelom na potrebe odgovaraju organizacije civilnog društva kroz projektne aktivnosti koje nisu sustavne i trajne. Ispitanici su za poboljšanja dostupnosti predlagali uslugu besplatnog prijevoza za osobe 65+ (prijevoz od vrata do vrata), te kao pozitivan primjer projektne usluge istaknuli „Halo pomoć“. Prepoznaje se snaga međusektorske suradnje i uključivanja svih relevantnih dionika za razvoj socijalnih usluga u zajednici. Kao izazov u području pružanja socijalnih usluga prepoznato je projektno financiranje kao glavni problem održivosti ali i dodatnog razvoja usluga. Skoro sve usluge se financiraju putem nacionalnih projekata i EU fondova, te takve usluge vrijede samo kratkoročno, dok traje projekt, te nakon završetka projekta se ukidaju. Kao ključni element i preporuka za koordiniranje i razvoj socijalnih usluga u zajednici navodi se potreba za dodatnim istraživanjem o dostupnosti socijalnih usluga koje će uključivati korisnike u planiranje i razvoj socijalnih usluga.

Ovo istraživanje je pokušalo propitati koje su usluge dostupne za starije žene koje se suočavaju sa siromaštvom i socijalnom isključenošću na području grada Vukovara. Njegov doprinos ogleda se u pristupu (kvalitativnom istraživanju koje je bilo usmjereno prema stručnjacima, donositeljima odluka, predstavnicima udruga za razliku od prevladavajućih istraživanja provedenih sa starijim osobama) te u analiziranju onoga što se o temi progovara u do sada

neistraženom kontekstu (Grad Vukovar). Treba se osvrnuti i na ograničenja metodološkog pristupa. Analizom okvira razvijene su teme i podteme koje su proizašle iz istraživanja na specifičnoj geografskoj lokaciji (grad Vukovar). Taj pristup bio je usmjeren i na analizu politika unutar kojeg smo identificirati probleme i izazove ciljnih korisnika te smo mogli dati prosudbu stanja i uvide u kontekst iz kojih su proizašle preporuke. Rezultate stoga treba dodatno jačati daljnjim istraživanjima kako kvalitativno tako i kvantitativno jer je položaj starijih žena u društvu i njihova socijalna isključenost problem koji nije dovoljno istražen u našem okruženju. Neki od njih su, primjerice, siromaštvo i kvaliteta života starijih žena, potencijal udruga za skrb u zajednici, kvaliteta izvaninstitucionalnih usluga. Dio preporuka koje proizlaze iz rezultata istraživanja može biti temelj razvoja projekata usmjerenih smanjenju i prevenciji socijalne isključenosti starijih osoba kao i unaprjeđenju kvalitete socijalnih usluga. Za to je važno otvoriti pitanja adekvatnosti financijskog okvira o skrbi za starije i sveobuhvatnog razumijevanja starenja društva, demografskih promjena i položaja starijih žena u društvu i staviti veći naglasak na razvoj izvaninstitucionalnih socijalnih usluga kako bi se povećala kvaliteta života starijih žena koje su u riziku od siromaštva prevenirala njihova institucionalizacija.

LITERATURA

1. Ajduković, M. (2014). Kako izvještavati o kvalitativnim istraživanjima? Smjernice za istraživače, mentore i recenzente. *Ljetopis socijalnog rada*, 21(3), 345-366.
<https://doi.org/10.3935/ljsr.v21i2.58>
2. Ajduković, M., Rusac, S. i Ogresta, J. (2008). Izloženost starijih osoba nasilju u obitelji. *Revija za socijalnu politiku*, 15(1), 3-22.
3. Angus, J. i Reeve, P. (2006). Ageism: A Threat to "Aging Well" in the 21st Century. *Journal of Applied Gerontology*, 25(2), 137–152.
<https://doi.org/10.1177/0733464805285745>
4. Baturina, D. (2021). Kako zaštititi starije osobe? Mogućnosti poboljšanja društvenog položaja i prevencije nasilja nad starijim osobama. *Bogoslovska smotra*, 91 (1), 117-144.
<https://doi.org/10.53745/bs.91.1.1>
5. Benjak, T. (2023). Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. *Zagreb: Hrvatski zavod za javno zdravstvo*. https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2023/09/Izvjesce_o_osobama_s_invaliditetom_2023-1.pdf
6. Breton, M. (1994). On the Meaning of Empowerment and Empowerment-oriented Social Work Practice. *Social Work with Groups*, 17(3), 23-27.
https://doi.org/10.1300/J009v17n03_03
7. Clark, F. (2002). Elder abuse: A hidden reality. *Ageways*, 59: 4-5.
<https://www.helpage.org/silo/files/ageways-59-violence-and-abuse.pdf>
8. Družić Ljubotina, O. i Kletečki Radović, M. (2012). Problem siromaštva iz perspektive osoba starije životne dobi. U Š. Karačić (ur.), *Zbornik sažetaka V. međunarodne konferencije socijalnih radnika Međugeneracijsko povezivanje i aktivno starenje: izazovi za socijalni rad* (str. 22). Zagreb: Hrvatska udruga socijalnih radnika.
9. Državni zavod za statistiku. <https://podaci.dzs.hr/hr/statistika-u-nizu/>
10. Državni zavod za statistiku (2022). Stanovništvo prema narodnosti po gradovima/općinama, Popis 2021. <https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/stanovnistvo/popis-stanovnistva/>
11. Državni zavod za statistiku (2024). Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2023. <https://podaci.dzs.hr/media/iaiczno2/zudp-2024-1-1-pokazatelji-siroma%C5%A1tva-i-socijalne-isklju%C4%8Denosti-u-2023.pdf>
12. Emerson, R. M. (1962). Power-Dependence Relations. *American Sociological Review*, 27(1), 31–41. <https://doi.org/10.2307/2089716>
13. Europska komisija (2021). Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava. <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/hr/#about>
14. Geostat (2024). <https://geostat.dzs.hr/>

15. Grad Vukovar (2021). Izvješće o stanju u prostoru Grada Vukovara za razdoblje 2017.-2020. godine. https://www.vukovar.hr/images/stories/files/uot/poziv/2021_04/gv4-01.pdf
16. Grad Vukovar (2018). Statut Grada Vukovara. https://www.vukovar.hr/images/stories/files/uon/sluzbeni_vjesnik/Procisceni_tekst_Statuta_Grada_Vukovara.pdf
17. Grad Vukovar (2021). Provedbeni program Grada Vukovara za razdoblje 2021.-2025. godine. <https://www.vukovar.hr/images/stories/files/uog/2021/Provedbeni-program-2021-2025/PROVEDBENI-PROGRAM-GRADA-VUKOVARA-2021-2025.pdf>
18. Grad Vukovar (2024). Provjera formalnih uvjeta. <https://www.vukovar.hr/financiranje-udruga/17832-provjera-formalnih-uvjeta-javni-natjecaj-zdravstvena-i-socijalno-humanitarna-zastita-u-2024>
19. Grad Vukovar (2022). Upravni odjel za komunalno gospodarstvo i graditeljstvo. <https://www.vukovar.hr/gradske-vijesti/291-upravni-odjel-za-komunalno-gospodarstvo-graditeljstvo-i-zastitu-okolisa/16464-vozni-red-gradskog-autobusnog-prijevoza-od-01-srpnja-2022>
20. Hajncl, Lj. (2018). *Psihologijski intervju. Kvalitativna metoda prikupljanja podataka*. Naklada Slap.
21. Homan, M. S. (2015.). *Promoting Community Change: Making It Happen in the Real World* (416- 459). Cengage Learning.
22. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2024). Mjesečni statistički bilten, Područni ured Vukovar. <https://www.hzz.hr/usluge/publikacije-hzz-a/statisticke-publikacije/#mjesečni-statistički-bilten>
23. Kletečki Radović, M. (2008). Teorija osnaživanja u socijalnom radu. *Ljetopis socijalnog rada*, 15(2), 216-239. <https://hrcak.srce.hr/29382>
24. Knezić, D., Opačić, A. (2021). Dostupnost socijalnih usluga u Republici Hrvatskoj: Prva nacionalna studija o dostupnosti socijalnih usluga. *Zagreb: Rehabilitacijski centar za stres i traumu / Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu*. <https://h-alter.org/wp-content/uploads/2021/10/Dostupnost-socijalnih-usluga.pdf>
25. Knežević, M., Miljenović, A., & Branica, V. (2013). *Teorija socijalnog rada*. Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski Centar Socijalnog Rada, Zavod za socijalni rad.
26. Kirst-Ashman, K. K., & Hull, G. H. Jr. (2015). *Generalist practice with organizations and communities* (6th ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.

27. Laklija, M., Rusac, S. i Žganec, N. (2008). Trendovi u skrbi za osobe starije životne dobi u Republici Hrvatskoj i u zemljama Europske Unije. *Revija za socijalnu politiku*, 15 (2), 171-188. <https://doi.org/10.3935/rsp.v15i2.743>
28. Lučanin, D., Despot Lučanin, J. i Havelka, M. (2000). Potrebe starijih osoba za cjelovitim uslugama skrbi u lokalnoj zajednici. *Revija za socijalnu politiku*, 7 (1), 19-27. <https://doi.org/10.3935/rsp.v7i1.267>
29. Mali, J. (2019). Innovations in long-term care: the case of old people's homes in Slovenia. *Revija za socijalnu politiku*, 26(2), 225-225. <https://doi.org/10.3935/rsp.v26i2.1584>
30. Ministarstvo pravosuđa i uprave (2024). Registar udruga Republike Hrvatske. <https://registri-npo-mpu.gov.hr/#!udruge>
31. Netting, F. E, Kettner, P. M., McMurtry, S. L. i Thomas, L.M. (2017). *Social work macro practice (6th ed.)*. Boston: Allyn and Bacon.
32. Plan razvoja Vukovarsko-srijemske županije za razdoblje 2021.-2027. <https://www.ravsz.hr/wp-content/uploads/2023/01/Plan-razvoja-Vukovarsko-srijemske-zupanije-za-razdoblje-2021.-2027.-godine-1.pdf>
33. Pokos, N. i Turk, I. (2012). Geografska obilježja Vukovarsko-srijemske županije. *VSŽ zbornik*. str. 11-26. https://www.pilar.hr/wp-content/images/stories/dokumenti/razno/vsz_mono/vsz_mono_011.pdf
34. Povelja Europske unije o temeljnim pravima. (2016). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>
35. Svjetska banka (2019). Analitička podloga za Nacionalnu razvojnu strategiju Republike Hrvatske do 2030. godine: Regionalna dostupnost socijalnih usluga u Hrvatskoj. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/276741604615006394-0080022020/original/13Regionalnadostupnostsocijalnihusluga.pdf>
36. Štifanić, M. (2018). Društveni aspekti starenja i obolijevanja. *Diacovensia*, 26 (3), 505-527. <https://doi.org/10.31823/d.26.3.8>
37. Šućur, Z. (2006). Siromaštvo, višedimenzionalna deprivacija i socijalna isključenost u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju*, 37 (3-4), 131-147. <https://hrcak.srce.hr/13210>
38. Šućur, Z. (2008). Socijalna sigurnost i kvaliteta života starijih osoba bez mirovinskih primanja u Republici Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 15 (3), 435-454. <https://doi.org/10.3935/rsp.v15i3.796>
39. Tucak Junaković, I. i Nekić, M. (2016). Percepcija uspješnog starenja u starijih osoba. *Acta Iadertina*, 13 (2), 0-0. <https://hrcak.srce.hr/190147>

40. Turistička zajednica Grada Vukovara (2024). Sakralna baština. <https://turizamvukovar.hr/istrazite/sakralna-bastina/>
41. Turistička zajednica Grada Vukovara (2024). Manifestacije. <https://turizamvukovar.hr/dozivate/manifestacije/>
42. United Nations. (1991). United Nations Principles for Older Persons. <https://olderpeople.wales/about/publication-scheme/our-policies/un-principles/>
43. Vlada Republike Hrvatske (2024). Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN 3/2024). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_01_3_60.html
44. Vukovarsko-srijemska županija (2021). Izvješće o stanju u prostoru vukovarsko-srijemske županije 2017. – 2020. https://zpuvsz.hr/wp-content/uploads/2022/izvjesce_stanje_u_prostoru_2017_2020.pdf
45. Vukovarsko- srijemska županija (2024). Socijalni Plan Vukovarsko-srijemske županije 2021. – 2027. <https://vusz.hr/download/socijalni-plan-vukovarsko-srijemske-zupanije-2021-2027-godine/?wpdmdl=25056&refresh=666d62f1702441718444785>
46. Živić, D. (2011). Demografske osnove poslijeratnog razvoja Grada Vukovara (1991.–2011.). *National security and the future*, 12(3), 93-134. <https://hrcak.srce.hr/file/134462>

POPIS SLIKA

Slika 1. Prikaz istraživačkog pitanja

Slika 2. Prikaz letka programa Povezana zajednica

Slika 3. Prikaz letka programa Povezana zajednica

Slika 4. Prikaz programa Zaželi kroz letak

Slika 5. Prikaz brošure o nasilju žena

Slika 6. Sudjelovanje Udruge na Festivalu zdravlja

Slika 7. Edukacija u Udruzi žena Vukovar

Slika 8. Aktivnost u Udruzi žena Vukovar

Slika 9. Aktivnost u Udruzi žena Vukovar

Slika 10. Partneri programa Zaželi u Vukovaru

Slika 11. Kartografski prikaz položaja grada Vukovara u odnosu na Vukovarsko-srijemsku županiju

Slika 12. Kartografski prikaz položaja grada Vukovara u odnosu na RH

Slika 13. Narodnosni sastav stanovništva Vukovara kroz godine (1910.-2021.)

Slika 14. Kretanje prosječnog broja nezaposlenih u Vukovarsko-srijemskoj županiji od 2000. do 2023. godine

Slika 15. Kretanje prosječnog broja nezaposlenih u PU Vukovar od 1999. do 2023. Godine

Slika 16. Stopa rizika od siromaštva prema dobi i spolu u 2022.

Slika 17. Vizualni prikaz dostupnih resursa u zajednici

Slika 18. Organizacije relevantne za temu na području grada Vukovara

Slika 19. Tematski okvir

Slika 20. Aktivnosti u Udruzi žena Vukovar

Slika 21. Aktivnosti u Udruzi

Slika 22. Aktivnosti u Udruzi

Slika 23. Prikaz rada u Udruzi

Slika 24. Prikaz rada u Udruzi

POPIS TABLICA

Tablica 1. Aktualni programi i projekti Udruge

Tablica 2. Usporedba demografskih pokazatelja u Gradu Vukovaru 2021./2011./2001. godine

Tablica 3. Broj stanovnika, prosječna dob i broj stanovnika starijih od 65 godina prema spolu 2021.

Tablica 4. Kontingenti stanovništva 2021.

Tablica 5. Prikaz ispitanika za intervjuiranje

POPIS PRILOGA

Prilog 1. Pitanja za intervju

1. Koje su usluge za žene starije dobi koje su u riziku od socijalne isključenosti dostupne na vukovarskom području?
2. Možete li opisati svoje dosadašnje iskustvo s postojećim uslugama?
3. Koji su po vama primjeri dobre prakse?
4. Zbog čega ih smatrate primjerima dobre prakse?
5. Po vašem mišljenju mogu li žene starije dobi dobiti uslugu neovisno u kojem dijelu grada Vukovara žive ili u kojem prigradskom naselju grada Vukovara žive?
6. U kojoj mjeri procjenjujete da su žene starije dobi informirane o uslugama koje su im dostupne na vukovarskom području?
7. Po vašem mišljenju, koji su se načini informiranja žena starije dobi pokazali dobrima? (ako je odgovor kratak: Možete li mi navesti koji konkretni primjer?)
8. Kako biste procijenili kvalitetu usluga za žene starije dobi koje se pružaju na vukovarskom području?
9. Koja su po vašem mišljenju poboljšanja potrebna u provedbi postojećih usluga za žene starije dobi na vukovarskom području?
10. Po vašem mišljenju, koje su prepreke za ostvarivanje postojećih usluga za žene starije dobi na vukovarskom području?
11. Postoji li potreba za osiguravanjem još nekih usluga; kojih?
12. Kako bi podrška za žene starije dobi na vukovarskom području po vama izgledala u idealnim uvjetima?
13. Tko bi pružao ove usluge koje ste opisali, koliko često? Gdje bi ih pružali?
14. Što bi se po vašem mišljenju trebalo prvo dogoditi da se počnemo kretati prema toj idealnoj slici?
15. Postoji li još nešto na što biste nam željeli skrenuti pažnju, a čega se nismo dotaknuli kroz dosadašnji razgovor?

Prilog 2. Gantt chart

Group member primarily responsible	Final due date	week of 2/26/2024	week of 3/4/2024
All			
Nikolina Brandić			
Lidija Čizmadija			
Maja Đapić			
Maja Herjavec			
Sara Lacković			
Mirjana Mizdrak Mišanović			
Silvija Sirovec			
TASKS			
Meetings with organization	ongoing		
Choosing an organization.		X	
Interview with a representative of the organization		X	
Community problem selection		X	
Preparation for google drive	ongoing		
Creative people			X
Division of roles in the group			X
Root cause analysis			X
Drafting of the Agreement			X
Drafting and presentation	11/3/2024		
Organization, assessment and research objective, community services			X
Understanding the problem (distribution, trends, intentions, strategic plans)			X + N
Theoretical frameworks			X
Creating a Gantt chart			X
Design of the presentation/PowerPoint & Insert Text/Visuals			X
Presentation/presentation of drafts			
General sections that any community assessment should include	31.3.2024.		
Maps, history of the locality			
City districts, local councils, areas of localities, geographic location, traffic connections			
Number of inhabitants, movements, census, population, density			
Average age, gender, education, ethnic and cultural diversity			
Unemployment and poverty rate			
Number of inhabitants, movements, census, population, density			
Data collection for organization assessment	31.3.2024.		
Traffic connection, State, local, civil organizations; General services in the community			

Community economy, customs, language, norms, religion			
Media, educational structure, quality of life			
Demography, power relations and governance in the community			
Participation in social life, actors in the community, relations between groups, significant historical events			
Relations between communities and the environment, community ecology			
Natural resources, geographical location of the community, points of interaction			
Preparation, conducting and processing of interviews	29.4.2024.		
Division of Respondents			X
Preparing interview questions			
Conducting interviews			
Coding of interviews			
Zoom meeting - agreement about the presentation			
Submission of consent and review			
Developing topics and creating a presentation			
Presentation of topics			
Recommendations	5/13/2024		
Zoom meeting			
Communication with pre. Org.			
Presenting the thematic framework, setting goals and agreeing on recommendations in the organization/ workshop			
Writing the final assessment paper	16.6.2024.		
Zoom meeting of division of work by chapters			
Theoretical framework			
Theoretical framework			
Methods			
Methods			
Methods			
Recommendations			
Recommendations			
Editing and finishing work			
Presentation	3.6.2024.		
Zoom meeting - agreement			

Community economy, customs, language, norms, religion			
Media, educational structure, quality of life			
Demography, power relations and governance in the community			
Participation in social life, actors in the community, relations between groups, significant historical events			
Relations between communities and the environment, community ecology			
Natural resources, geographical location of the community, points of interaction			
Preparation, conducting and processing of interviews	29.4.2024.		
Division of Respondents			X
Preparing interview questions			
Conducting interviews			
Coding of interviews			
Zoom meeting - agreement about the presentation			
Submission of consent and review			
Developing topics and creating a presentation			
Presentation of topics			
Recommendations	5/13/2024		
Zoom meeting			
Communication with pre. Org.			
Presenting the thematic framework, setting goals and agreeing on recommendations in the organization/ workshop			
Writing the final assessment paper	16.6.2024.		
Zoom meeting of division of work by chapters			
Theoretical framework			
Theoretical framework			
Methods			
Methods			
Methods			
Recommendations			
Recommendations			
Editing and finishing work			
Presentation	3.6.2024.		
Zoom meeting - agreement			

Prilog 3. Prikaz root cause tehnike

